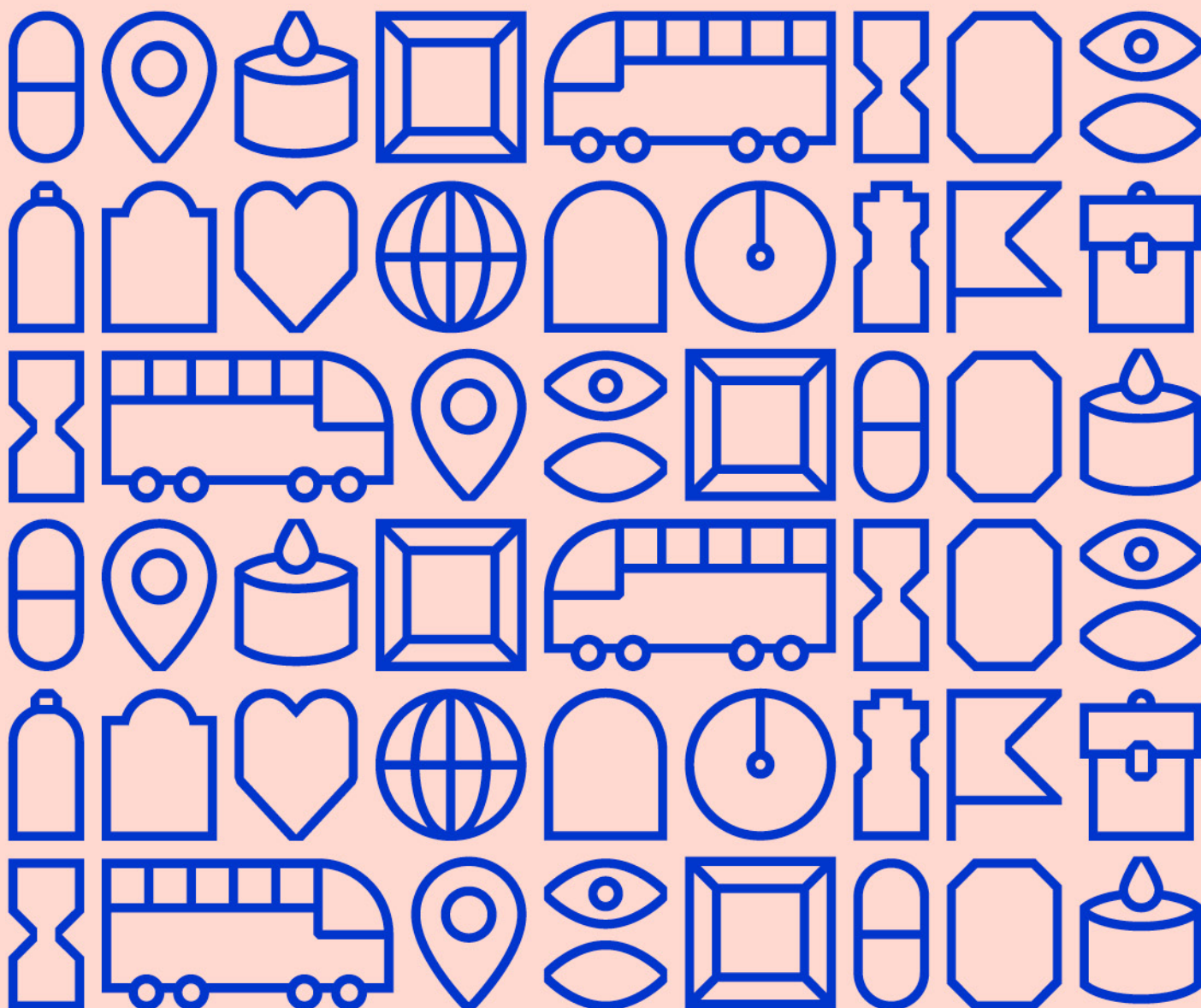

Pécs: székesegyház, püspöki palota és a középkori egyetem

KÖZÉPKOR, TÖRÖK KOR,
1945–1990

Nemzeti Emlékezetpedagógiai
Program

Pécs: székesegyház, püspöki palota és a középkori egyetem

**KÖZÉPKOR, TÖRÖK KOR,
1945–1990**

„Jöjj el, lásd meg, éld át!”

BUDAPEST, 2024

Tartalom

1. Bevezető	2
2. Előkészítő óravázlat	4
3. Helyszíni feladatok	11
a. Nyomkeresés	11
b. Képes krónika	15
c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba	15
d. Drámapedagógia	18
4. Tanórai utófeldolgozás	19
5. Forrásjegyzék.....	21
6. Melléklet	24
Helyszíni feladatok	25
Nyomkeresés	25
Képes krónika	30
Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	34
Drámapedagógia	37
Tanórai utófeldolgozás	49

1. Bevezető

Mit kell tudni a programról?

A Nemzeti Emlékezetpedagógiai Program (NEP) azért jött létre, hogy lehetőséget nyújtson a köznevelésben tanuló diákok számára Magyarország nemzeti és történelmi emlékhelyeinek megismerésére. Az egyes emlékhelyekre kidolgozott programok során a résztvevő osztályok előbb tanórai keretek között felkészülnek az adott emlékhely történetéből, majd egynapos látogatást tesznek az emlékhelyre. A látogatás során – a program részeként kidolgozott – helyben elvégezhető feladatok megoldásával (pl. nyomkeresés, képes krónika stb.), élményt adó módon ismerik meg az adott emlékhely jelentőségét. A kirándulás után, ismét tanórai keretek között tudják bemutatni az elkészített projektfeladataikat, illetve az emlékhely témájában készített, érettségi típusú feladatok megoldásával megszerzett tudásuk is ellenőrizhető. Az egyes emlékhelyekhez készített programcsomagok jól illeszkednek az iskolai tantervi követelményekhez, így kiválóan alkalmasak a törzsanyag kiegészítésére, elmélyítésére, mélységelvű témafeldolgozásra.

A program részei, lebonyolítása

1. **Előzetes felkészülés (1-2 tanóra):** a NEP oldaláról letölthetők az előzetes felkészülés anyagai: a felkészítő óra óraterve, valamint a hozzá mellékelt ppt. Ezt a történelemtanár kollégák maguk tudják megtartani tanórai keretek között. Miután feldolgozták a szakmai–tartalmi kérdéseket, érdemes a helyszínen elvégzendő feladatokat is átbeszélni, valamint megalakítani a leendő csoportokat.
2. **Látogatás az emlékhelyen (1 napos kirándulás):** amennyiben egy múzeum vagy más intézmény működteti az emlékhelyet, úgy szükséges előtte egyeztetni az intézménnyel. A programban résztvevő helyszínek már ismerik a NEP-et, így szükség esetén tudnak segíteni. A megérkezés után **az első feladat a „nyomkeresés”**, amely során a diákok csoportosan, a program részeként megadott térképvázlat és a hozzá tartozó feladványok segítségével kutatják végig az emlékhelyet. **Második feladatként** célszerű a **„képes krónikát”** elkészíteni (párhuzamosan a nyomkereséssel) – ennek során a csoportokba szerveződött diákok az emlékhely előre megadott legfontosabb, legszebb részeit felkeresik és egy-egy kis videóban némi magyarázattal megörökítik. Később ezt egységes videóvá szerkesztik, amelyet majd a látogatást követő tanórán tudnak bemutatni. Ezek után következhet a **„tudáspróba”**, egy klasszikus tesztes kvíz sor. Ennek megoldása jól összegzi, illetve átismétli az emlékhely fontos tudnivalóit. Az igazán lelkes csoportok negyedik részként **drámapedagógiai feladatot** is megoldhatnak, amely szintén azt a célt szolgálja, hogy minél inkább átélhető legyen az emlékhely története – a feladatot akár már a felkészítő órán ki lehet osztani, hogy jobban föl tudjanak rá készülni a csoportok. A program keretében megadott feladatok mellett természetesen igénybe lehet venni az adott emlékhely tárlatvezetését vagy múzeumpedagógiai foglalkozását, ugyanakkor mindez adott esetben már meghaladhatja az optimális 3-4 órás időkeretet.
3. **Utólagos feldolgozás (1-2 tanóra):** a látogatást követő történelemóra(ko)n az egyes csapatok be tudják mutatni a helyszínen fölvetett videóikból összevágott „képes

krónikákat”, amelyeket a tanár kollégák és az osztály többi tagja is értékelhet, ill. a drámapedagógiai feladatok jeleneteit /ha a helyszínen nem történt meg/. Ezek után pedig immár tantermi keretek között lehet megoldani az emlékhellyel kapcsolatos ismereteket és kompetenciákat elváró érettségi típusú feladatokat, mintegy a program zárásaként.

Néhány információ a „Pécs: székesegyház, püspöki palota és a középkori egyetem” programcsomagról:

A Pécsi Püspökséghez tartozó műemlékek gazdag lehetőséget biztosítanak az idelátogató csoportok számára, hogy több jelentős történelmi korszakba is bepillantás nyerjenek:

- Püspöki Palota /Texas bár/
- Barbakán és Barbakán-kert
- Püspöki kincstár
- Püspöki Székesegyház / Bazilika
- Belvárosi templom / Gázi Kászim pasa dzsámija

Közvetlenül a dóm szomszédságában vannak a középkori egyetem emlékei is, a kiállítás a Zsolnay Kulturális Negyed kezelésében van.

A NEP-program részeként látogathatják meg a belépőhöz kötött helyszínek közül:

- Pécsi Székesegyház,
- Pécsi Püspökség – Texas bár kiállítás
- Gázi Kászim pasa dzsámi

A helyszínnel a látogatásról előzetesen egyeztetni szükséges (a püspökség látogatóközpontját a Maurus Kft. vezeti):

A székesegyház és a dzsámi látogathatóságát a szentmisék és a liturgikus események rendje befolyásolja.

E-mail: latogatas@pecs.egyhazmegye.hu

Telefon: 06-72/513-057; +36-30/373-8900

/A Középkori Egyetem kiállítás meglátogatásához külön szervezés szükséges.

Bejelentkezés: info@pecsorokseg.hu

Információ: +36 30 701 3771/

2. Előkészítő óravázlat

Ajánlott korosztály és tananyag: 9-11. évfolyam; Magyarország a középkorban, kora újkorban (Árpád-kor, vegyesházi királyok kora, török kor) Magyarország 1945–1990 között. /A 20. századi korszakkal – a szaktanár döntése alapján – a korosztálytól és a csoporttól függően érdemes foglalkozni./

Ajánlott időtartam: előkészítés: 2 tanóra; feladatok a helyszínen: kb. 3-4 óra; lezárás: 1 tanóra.

Munkamódszer és segédanyag: tanári előadás ppt prezentációval; tanári ismétlő kérdések; helyszíni csoportos és egyéni feladatok; egyéni ellenőrző feladatok.

Előkészítő óra / órák

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
A város már a korai időktől folyamatosan lakott település, jelentős római kori múlttal. Az egymást követő korszakok lenyomatait, emlékeit őrzi a város építészeti öröksége is. A város középkortól használatos nevei. A latin (és német) öt templomra utalnak.	Mire utal a város jelzője?	1. dia
Az időszalag segítségével röviden a legfontosabb – a püspökség, a város és az ország történelmében is hangsúlyos – állomásokat érintjük. Az első részben szereplő korszakok kapnak nagyobb hangsúlyt a későbbi órai és a helyszíni feldolgozás során.	Tekintsük át a város vázlatos történelmét!	2-3. dia
[Kihagyható] Augustus uralkodása idején, az I. század elején lett római provincia. Theodosius császár 391-ben rendelte el. Az ókeresztény sírkamrák az UNESCO világörökség része. Jelzi, hogy már a római kori Pécsen jelentős keresztény közösség élt. Ez azonban nem jelenti, hogy a keresztény lakosság is folyamatos a honfoglalásig a térségben, hiszen a népvándorlás korától számos, nem keresztény nép élt a városban – és a keresztény építmények falai közt.	Idézzük föl: Mikor került sor Pannonia római meghódítására? Mikor lett államvallás a kereszténység a Római Birodalomban?	4. dia

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>István egyház- és államszervező munkájának részeként a Dunántúl déli részét is bevonja a keresztény magyar állam keretei közé. A kereszténység terjesztése. /Ennek érdekében még bencés monostort is alapít Pécsváradon./ /Előzménye a „fekete magyarok” ellen a térségbe vezetett sikeres hadjárata./ A festmény a székesegyházban látható.</p>	<p>Mi lehetett a célja István királynak a püspökség alapításával?</p>	<p>5. dia</p>
<p>A székesegyház, a püspöki palota és a középkori egyetem együtt került a történelmi emlékhelyek sorába. Az évszázadok során több jelentős átépítésen ment keresztül. A székesegyház mai formája neoromán, ami a korábbi román elemek felidézésére törekszik (pl. lőrészerű ablakok, zömök falak, félköríves boltozatok). /A püspöki palota épülete barokk és klasszicizáló elemeket mutat – többször átépítették./</p>	<p>Válaszoljátok meg a kérdést!</p>	<p>6-8. dia</p>
<p>A székesegyház védőszentjei Szent Péter és Szent Pál apostolok, így a püspöki székesegyház is az ő nevükre van felszentelve. (Attribútum: állandó kísérő, jellemző. Szent Péter: kulcsok, könyv. Szent Pál: kard és könyv.) Szent Mór, Pécs 2. püspöke. Még István király nevezte ki, de ő koronázta meg I. András királyt, békítette ki Salamont és Gézát, majd Salamon pécsi koronázásban is közreműködött. A festmény (Székely Bertalan festménye) a Szent Mór kápolnában azt a jelenetet ábrázolja, amikor Szent Imre herceg találkozik Mórral. Szent Mór tiszteletét Scitovszky János püspök érte el 1848-ban (boldoggá avatták), később lett társvédőszent (1925).</p>	<p>Válaszoljátok meg a kérdést!</p>	<p>9. dia</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>Öthajós altemplom – kevés ilyen maradt fent az országban (pl. Feldebrő). Ez a templom legkorábbi része, valószínűleg római kori alapokra épült már a középkorban is.</p> <p>A temetkező hely funkció a legjellemzőbb, de itt ezen túl vallási szertartásokat is tartottak és tartanak. Eleinte a templom padlója alá temetkeztek, ma két síremlék látható a falakon. /Innen nyílik a püspöki kriptá további kápolnája – ez nem látogatható./</p>	<p>Hány hajója van az altemplomnak?</p> <p>Milyen funkciója van az altemplomoknak?</p>	<p>10. dia</p>
<p>A királyi cím és hatalom öröklése.</p> <p>Senioritas – a nagycsalád legidősebb férfitagja öröklő a hatalmat.</p> <p>Primogenitura /Géza fejedelem által, nyugati minták alapján bevezetett/ – az uralkodó elsőszülött fiúgyermeké öröklő a trónt.</p> <p>/Az Árpád-korban mindkét öröklési elv megmarad.../</p> <p>A képek a Képes Krónikából:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Salamon előtt Vid ispán két kardot tartva jelzi, hogy nem lehet az országnak több vezetője, le kell számolni Gézával.2. Salamon király kibékült Gézával, közösen fogadnak követeket. /A dukátust/hercegséget/ adta Gézának./ <p>Az esemény kötődik Pécshez: Mór püspök közbenjárásával történt meg a békülés 1064 húsvétján. A székesegyházban maga Géza tette Salamon fejére a koronát.</p> <p>/Másnap leég a templom, ami újabb vádaskodásra ad alkalmat./</p>	<p>Idézzük föl:</p> <p>Mi lehetett a viszály oka I. András és I. Béla fiai között?</p> <p>Melyik két öröklési rend érvényesült az országban?</p> <p>Magyarázzátok meg!</p>	<p>11. dia</p>
<p>a. Nyugat-Európa (Padova, Bologna, Párizs, Oxford stb.) – 11-12. század</p> <p>b. Bécs – 1365, Prága – 1348, Krakkó – 1364. Magyarország: 1367. Pécs (Nagy Lajos), 1395. Óbuda (Luxemburgi Zsigmond), 1467. Pozsony (Mátyás)</p> <p>c. Király: - a királyi hivatalok számára képzett tisztviselők hazai képzése</p> <p>- presztízs</p>	<p>Idézzük föl:</p> <p>a. Hol és mikor jönnek létre az első egyetemek?</p> <p>b. Hol és mikor alapítanak egyetemet a környező országokban és Magyarországon? –</p> <p>Használjátok az atlaszt!</p>	<p>12-14. dia</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>Püspök: - egyháziak hazai képzése - presztízs</p> <p>d. Pécs: - a 2. legnagyobb jövedelmű egyházmegye (Esztergom után)</p> <ul style="list-style-type: none">- négy koldulórendi monostor is működik a városban (városi iskolákat is működtetnek)- eddig is működött magas színvonalú egyházi iskola- viszonylag sűrűn lakott terület (több diák jöhet a környékről)- a déli határon túli területekről is vonzhat diákokat- (a balkáni eretnekséggel szemben is segítséget jelenthet) <p>e. - studium generale (hét szabad művészet) – alapképzés</p> <ul style="list-style-type: none">- jogi (világi és egyházjogi) <p>f. teológiai és valószínűleg orvosi – A teológiai képzést a pápai oklevél kifejezetten tiltja.</p> <p>14. dia: 1. A liliumok, a kulcsok, kereszt /A első címer valószínűbb, hogy az alapító Vilmos püspöké volt. A kulcs Szent Péterre utal/ 2. Évszám, felirat, köralak. 3. A jelenlegi egyetem középkori előzményeire utalás, az egyetem nagymúltú voltának alátámasztása stb. / Bár a PTE jogelődje a pozsonyi Szent Erzsébet Tudományegyetem, ami 1924-ben költözött Pécsre, azóta működik folyamatosan./ /A ppt-n szerepel ajánlatként egy rövidfilm az egyetem alapításáról./</p>	<p>c. Milyen érdekek vezethették a királyt, és a püspököt az egyetem alapításában?</p> <p>d. Miért nevezik Pécsset különösen alkalmasnak?</p> <p>e. Milyen fakultások voltak Pécssett?</p> <p>f. Mi hiányzott a teljes egyetemi képzéshez? Miért?</p> <p>A 14. dia kérdései</p> <p>1. Milyen hasonlóságok láthatók a két címer között?</p> <p>2. Milyen eltérések láthatók a két címer között?</p> <p>3. Mi a célja a hasonlóságnak?</p>	
<p>a. Első jelentős költőnk, aki a reneszánsz és humanizmus korai képviselője, itáliai tanulmányokat folytatott, verseit latin nyelven írta. Pécsi püspök.</p> <p>b. Vitéz János a nagybátyja volt – ő taníttatta és támogatta.</p>	<p>Idézzük föl:</p> <p>a. Mit tudtok Janus Pannoniusról? Mi kapcsolja őt Pécshez?</p> <p>b. Milyen kapcsolat fűzte Mátyás királyhoz? Vitéz Jánoshoz?</p>	<p>15-16. dia</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>Mátyás értékelte humanista műveltségét, többször küldte diplomáciai szolgálatba, a király nevezte ki pécsi püspöknek.</p> <p>c. A hatalom túlzott központosítása, a nyugati hadjáratok a török hadjáratok helyett, az egyházi vagyon megadóztatása stb.</p> <p>Janus 1472-ben elmenekül a király haragja elől. A nagybeteg költő Zágráb mellett, Medve várában meghalt, holttestét hívei visszacsempészték és titokban a székesegyházban eltemették. Sírja az 1990-es évek került elő, az altemplomban temették újra.</p>	<p>c. Mi volt az oka a köztük fellépő ellentétnek, ami Mátyás-ellenes összeesküvéshez vezetett?</p>	
<p>Ernuszt Zsigmond püspök (a hagyomány szerint Kinizsi Pál) ezzel a körbástyával igyekezett a püspökvár megerősítésére.</p> <p>/A ppt-n szerepel egy rövidfilm linkje lehetőségként a középkori Pécsről./</p> <p>a. A kor tűzérősége (az ágyúk) hatékonyabb lett, így a kör forma könnyen támadható / szétlőhető volt.</p> <p>b. Az olasz vagy füles bástya típusok.</p>	<p>a. Miért nem számított korszerűnek ez a bástyatípus a török támadások korában?</p> <p>b. Mi számított korszerűnek?</p>	<p>17. dia</p>
<p><u>A török Hódoltság területén</u> jelentős változások történtek a közigazgatásban, az adószedésben, a bíraskodásban, a vallási és a hétköznapi életben. Pécsre jelentős muszlim népesség költözött be, így alakítva át a várost.</p> <p>a.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Az iszlám jog tudója, bíró, - e2. Az oszmán-török közigazgatás legnagyobb területi egysége - g3. Az imára hívó vallási szolgálatot tevő személy - f4. Oszmán-török sírépítmény - c5. Iszlám imahely - d6. Iszlám imahely, ahol a pénteki istentisztelet is tartható - a7. Az imádkozás mekkai irányát kijelölő imafülke - h8. A kisebb oszmán-török közigazgatási egység élén álló vezető - i	<p>Idézzük föl:</p> <p>a.Párosítsátok a fogalmakat a meghatározásokkal!</p>	<p>18-21. dia</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>9. Az iszlám templomok része, ahonnan az imára hívó ének felhangzik - b</p> <p>Képek a pécsi török kor mai emlékeiről:</p> <ul style="list-style-type: none">- Gázi Kászim pasa dzsámija (keresztény templom állt a helyén – 1939-ben modern résszel bővítették) <p>b. A korábbi és a jelenlegi vallási hovatartozására (iszlám imahelyből ma katolikus templom)</p> <p><u>Gázi Kászim</u> pasa lett az első ura a városnak /hivatalosan mohácsi szandzsákbég/, akit a pécsiek maguk választhattak – valószínűleg ezt a nagyvonalú lehetőséget 1543-ban azzal érdemelték ki, hogy a város kulcsait harc nélkül átadták a támadást tervező török seregnek.</p>	<p>b. Mire utal a tetején a kereszt és a félhold?</p>	
<p>a. gótikus → neogót stílusú Az építész: Pollack Mihály</p> <p>b. Magyar Nemzeti Múzeum – klasszicista</p>	<p>a. Milyen stílusjegyeket mutat a 19. század eleji átépítés?</p> <p>b. Melyik országos jelentőségű épület tervezője? Az milyen stílusban épült?</p>	<p>22. dia</p>
<p>1891-ben Ferenc József jelenlétében szentelték föl az átépített templomot. Átépítését Dulánszky Nándor püspök kezdeményezte, de főleg a statikai gondok megoldása érdekében. – Ez a jelenlegi formája.</p>		<p>23. dia</p>
<p>a. Az új hatalom következetesen igyekezett csökkenteni az egyház szerepét és befolyását.</p> <p>b. államforma → pl. koncepciós perek földreform → az egyházi birtokok elkobzása (a működés anyagi alapja)</p>	<p>a. Hogyan változott az egyház helyzete a korszakban?</p> <p>b. Milyen következményei voltak a felírt jellemzőknek az egyházra?</p>	<p>24-28. dia</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>államosítások (iskolák) → az oktatás kikerül az egyház kezéből, hittanoktatás ellehetetlenítése egypártrendszer → keresztény egyesületek betiltása, keresztény pártok betiltása, szerzetesrendek betiltása kommunista ideológia → a keresztény tanítások üldözendők (később megtűrték) c. A szerzetesrendek rajtaütésszerű felszámolása megfélemlítette mind az egyház tagjait, mind a hívőket. A korábban általuk végzett szolgálat (oktatási, szociális, egészségügyi) hiányt szenvedett. d. Ők foglalkoztak alapvetően tanítással (jelentős gimnáziumokat működtettek). e. Arra, hogy titokban, rejtve kellett működniük, félve a lelepleződéstől. f. Indiánosdit játszva (Indián tábor). g. Túrázó egyesület, Sportegyesület, énekkar (erre volt példa a városban). <u>Csonka Ferenc</u> plébános is vezetett ilyen csoportokat, ezért 1961-ben letartóztatták, bebörtönözték.</p> <p><u>Texas bár</u>: Az egyház tagjait folyamatosan megfigyelték, lehallgatták. A püspökség épületében is voltak lehallgató készülékek. Cserháti József püspök az 1960-as években, ha olyan helyen akart beszélni vendégeivel, ahol ezt elkerülhették, akkor a püspöki borospincébe ment. Itt a bortárolók között ültek le beszélgetni – ezt nevezték el később „Texas bár”-nak. Ez köti össze a püspöki udvart a borospincén keresztül a Magtár épületével. A Pincében a meghurcolt egyházzól kiállítás van (egy kisebb a borászatról is van).</p>	<p>c. A kiállítás egyik dokumentuma: milyen hatása lehetett ennek az eseménynek?</p> <p>d. Miért éppen a jezsuiták voltak a legtöbben a városban (ill. a Miasszonyunk női rend tagjai)?</p> <p>e. Mire utalhat a katakomba kifejezés?</p> <p>f. A kép alapján hogyan álcázták tevékenységüket?</p> <p>g. Szerintetek még milyen tevékenységgel lehetett álcázni a cserkészetet?</p>	
<p>A Magtár elnevezés is arra utal, hogy itt tárolták a gabonát (tizedből, saját birtokról), alatta borospince van. Jelenleg Látogatóközpont, rendezvényház, kávézó és étterem működik benne.</p>	<p>Korábban milyen célt szolgálhatott az épület?</p>	<p>29. dia</p>

3. Helyszíni feladatok

Feladatok a helyszínen

Nyomkeresés

- Csoportokat kell alakítani.
- A csoportok a térkép segítségével megkeresik a helyeket és párosítják őket meghatározásokkal.

Képes krónika (kisfilmkészítés)

- A csoportok a telefonjukkal filmfelvételeket készítenek a kiemelt helyszínekről és magukról.
- Otthon ezt megvágják, zenét vágnak alá, feliratokat készítenek.
- A záró órán a kisfilmeket bemutatják:
A) változat: minden csoport végigjárja a helyszíneket és kisfilmjében bemutatja azokat;
B) változat: minden csoport csak egy témát kap, és azt mutatja be részletesen;
C) változat: ha nem tudnak kisfilmet készíteni, fotóznak, és abból prospektust állítanak össze.
- A csoportok a megadott helyszínekből előre készülnek, hogy tudják, mit kell lefilmezni és milyen szöveget mondjanak.

Tudáspróba

- A diákok egyénileg vagy csoportban kitöltenek egy feleletválasztós tesztet a hely nevezetességeiről.

Drámajáték

- A csoportok előadnak egy, a helyszínen játszódott történelmi jelenetet.
- Az öt téma kiosztása.
- A csoportok otthon készülhetnek a jelenetre szöveggel, szereposztással, kellékekkel.

a. Nyomkeresés

A diákok négy csoportban megkeresik a térképen bejelölt helyszíneket, és egy táblázatban párosítják a megfelelő leírásokkal.

Előkészület: csak a négy csoportot érdemes előre beosztani, amelyek azután a többi feladatot is együtt végzik el. Természetesen lehet kevesebb csoportot is létrehozni, ebben az esetben nem minden feladatot fogunk kiosztani. Ha több mint négy csoportot alkotunk, akkor többen azonos feladatot fognak végezni. A csoportok ideális létszáma 5-6 fő.

Segédanyag: térkép és kitöltendő táblázat (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: a csoportok többnyire önállóan mozognak és dolgoznak, egy-másfél órát érdemes rászánni.

Ellenőrzés: a megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszedve írásban is lehet.

A tanulói feladatlapot és a térképet ld. a Mellékletben.

Nyomkeresés – Megoldások

Leírás	Műtárgy neve	Sorszama
A két bronzalak egyike kardot, a másik könyvet tart kezében. A kard a világi hatalomra, míg a könyv az egyházi szerepre utal. Mindketten kulcsot tartanak másik kezükben. Az alkotás 2017-ben készült, egy 650 éves jubileumra.	Szoborcsoport az egyetem alapításának emlékére.	10
A közel 3 méter magas, erősen sérült szobor egyik kezében könyvet tart, míg a másikban valószínűleg legfőbb attribútumát (jelképét), a kulcsot tartotta. Ő a székesegyház egyik védőszentje.	Székesegyház, Péter apostol szobra az apostolszobrok sorában	6
Ez az északi lejárát az ország legnagyobb ilyen funkciójú öthajós építményébe vezet, amelynek római kori előzményei vannak. A lejáró falait középkori domborművek másolatai díszítik. Itt látható pl. Ádám és Éva, Ábrahám és Izsák története.	Székesegyház, Altemplom, északi lejáró	15
A középkorban a helyén állt keresztény templom névadójára emlékezik Rétfalvi Sándor szobrász alkotása: a kompozíción Szent Bertalan félig megnyúzott teste látható a kereszt előtt, lába alatt az eltaposott kígyó, mint az ördögűzés szimbóluma.	Gázi Kászim dzsámi – Szent Bertalan szobor a harangokkal	17
Scitovszky János pécsi püspök gyakran látta vendégül palotájában a 19. század egyik legünnepeltebb zongoraművészt és kiváló zeneszerzőjét, akitől ünnepi mise megírását is kérte (elkészültekor már esztergomi érsek, így Esztergomi mise néven ismerjük). Látogatásainak állít emléket Varga Imre alkotása, amint épp kitekint a városra a vendég...	Püspöki Palota, Liszt Ferenc szobra	4
Egy kőfalra helyezett márványtáblán olvasható a felirat szövege: „Háromszáz évvel ezelőtt, 1686. október 22-én Bádeni Lajos örgróf seregei három napi ostrom után fölszabadították Pécs városát a 143 éves török uralom alól”.	Várfal a Püspöki Palota oldalán	1
Az épület bejáratánál helyezték el annak a címernek a másolatát, amely az alapító püspök címere lehetett, és amelynek elemei a későbbi Pécsi Tudományegyetem címerében is visszaköszönnek.	Középkori Egyetem bejárata	9

Leírás	Műtárgy neve	Sorszáma
Ez a hely a 15. században épített kör alakú bástyában található, melyről az érkező ellenséggel szemben lehetett védekezni. Az itt harcolók különösen nagy veszélynek tették ki magukat. A bástya építtetését néhány forrás Kinizsi Pálhoz köti.	Gyilokjáró a Barbakánban	2
Az iszlám imahelyeken a mekkai Kába-szentély és egyben az imádkozás irányát jelző falifülke.	Gázi Kászim dzsámi – mihráb fülke	18
A műalkotás a fiatal költőt egyszerű papi reverendában, fején széles karimájú kalappal ábrázolja. A kalap széles árnyékot vet arcára, amely így őrizi anonimitását: a költőről ugyanis hiteles egykorú arckép nem maradt fenn. Borsos Miklós, a szobrászművész egy interjúban elmondta: „A két kézre helyeztem a fő hangsúlyt. A kezekkel igyekeztem jellemezni a humanista intelligenciát, a könyvvel a költészettel való egységét és erejét is...”. A szoboralak két kezében kis verseskönyvet tart, PJ monogrammal.	Janus Pannonius szobra a Barbakán kertben	3
A hely blokkolta a lehallgató készülékek frekvenciáit, ennek folytán pedig a titkosszolgálatok, amelyek a püspökséget természetesen folyamatos megfigyelés alatt tartották a szocialista korszakokban, nem tudták nyomon követni az itt zajló találkozókat.	Püspöki Palota, Texas bár	13
A középkori egyetem épületétől nyugatra tárták fel azt a helyet, amit Neszmélyi Miklós püspök alapított 1355-ben, és temetkezőhelyül is szolgált. Itt temették el az egyetemet alapító Bergzaberni Vilmos püspököt 1374-ben.	Aranyos Mária kápolna romjai	8
Latin feliratának fordítása: „Itt nyugszik Janus, kivel ősi Dunánkhoz először Jöttek a szent Helikon zöldkoszorús szüzei. Ezt a dicsőséget, ó hagyd meg a holtnak, Irigység; Rosszakarat, kíméld hűlt porait legalább”. (Ford. Kálnoky László)	Székesegyház, Altemplom – Janus Pannonius sírja	16
Az épületet az 1700-as évek elején Nesselrode Ferenc püspök építtette. A többszintes borospince és a fölötte lévő rész összesen 439 600 liter folyadék vagy 325 920 kg termés tárolására volt alkalmas.	Püspöki Palota, Magtár	5

Leírás	Műtárgy neve	Sorszám
A falakon láthatóak például Imre herceg tisztsági fogadalmának, István király felajánlásának és László király horvátországi hódításának freskói (Székely Bertalan).	Székesegyház, Mária-kápolna	11
Jézus életének jelentős eseményeit ábrázoló freskók (Lotz Károly alkotásai) díszítik a falakat.	Székesegyház, Jézus Szíve kápolna	12
„Dicsőség Istennek, a Mindenség Urának, a könyörületesnek! Neked szolgálunk és Hozzád esedezünk segítségért. Vezess minket a helyes úton, azoknak az útján, akikhez kegyes vagy!” (Korán, 1. szúra) – felirat	Gázi Kászim dzsámi – márványtábla	21
Emlékezés a templom káplánjára (papjára), a „katakombacserkész” egyik vezetőjére, akit 1961-ben a hatóságok letartóztattak, megkínóztak és hat évi börtönbüntetésre ítélték.	Gázi Kászim dzsámi – Csonka Ferenc pap emléktáblája	19
A vonóvasak az 1882-es átépítés során kerültek beépítésre, a megnövekedett nyomás és a ferde irányú erőhatások ellenében. Szükség szerint állíthatók, így fokozva a stabilitást.	Székesegyház, Torony	14
Timpanonjában Dulánszky Nándor címere, feljebb az ívekben Kiss György alkotásai – Szent Péternek, a székesegyház és az egyházmegye védőszentjének, István királynak, a püspökség alapítójának és Mórnak, második püspökének a mellképe – láthatók.	Székesegyház, Nyugati/főbejárat homlokzata	7
„A megpróbáltatások e nehéz napjaiban a rengő föld határáról Hozzád emeljük tekintetünket. Tőled várunk oltalmat és segítséget, súlyos vétkeink alatt megtörve, Hozzád fordulunk és a Te Szent Fiad, a mi urunk Jézus Krisztus szentséges szíve oltalmát esdjük városunkra” – idézet a feliratban rögzített polgármesteri beszédből Pécs megmeneküléséért a világháború idején. (Esztergár Lajos, Pécs, 1943. június 6.) – felirat	Gázi Kászim dzsámi – freskó a város Jézus Szentséges Szíve oltalmába ajánlásáról (1943)	20

b. Képes krónika

A diákok csoportokban a telefonjuk segítségével filmfelvételeket készítenek, amikből később, otthon pár perces kisfilmet vágnak össze. Ha ez valamiért nem lehetséges, akkor fotókat készítenek és azokból otthon prospektust állítanak össze.

Előkészület: az osztály adottságait, érdeklődését figyelembe véve el kell dönteni, hogy az A) vagy a B) változatot választjuk. Az A) változat az egyszerűbb: minden csoportnak ugyanazt az öt, megadott helyszínt kell végigjárnia, majd a kisfilmben bemutatnia. A B) változatban mindegyik csoport csak az egyik helyszínnél dolgozik, és azt mutatja be mélyebben. Ebben az esetben el kell dönteni, hogy melyik csoport melyik helyszínt kapja. Ha a kisfilmkészítés nem lehetséges, akkor a C) változat, a prospektuskészítés is választható. A D) változatban a filmes feladat összekapcsolható a drámajátékos feladattal.

A feladatot a diákoknak már az előkészítő órán osszuk ki, hogy előre készülhessenek a helyszínekből vagy helyszínből, hiszen tudniuk kell, hogy pontosan mit filmezzenek le és milyen szöveget mondjanak fel.

Segédanyag: feladatlap az A), a B) és a C), D) változathoz.

A helyszínen: a csoportok önállóan mozognak. Az A) és a C) változat esetén érdemes a csoportokat a helyszínekhez külön-külön elindítani, és megbeszélni velük, hogy milyen irányban mozognak tovább, hogy ne zavarják egymás munkáját. Szintén legalább egy-másfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: mivel a kisfilmeket (vagy a prospektust) otthon kell befejezni, az alkotások bemutatására már otthon, a következő tanórán kerül sor. Egyéni alkotásokról van szó, így egységes értékelőlap nincs. A szóbeli értékelésnél érdemes figyelembe venni, hogy az alkotás mennyire szakszerű, informatív, mennyire esztétikus, humoros, illetve mennyire csapatmunka eredménye.

A feladatokat ld. a Mellékletben.

c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba

A diákok egyénileg vagy csoportjaikban megoldanak egy kb. 25 kérdésből álló feleletválasztós tesztet az előkészítő órán és az előző feladatok készítése során szerzett ismereteik alapján.

Előkészület: csak azt kell eldönteni, hogy a tudáspróbát egyénileg vagy a csoportok között akarjuk lebonyolítani.

Segédanyag: feladatlap (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: a kiosztott feladatlapokat a diákok kitöltik (amennyiben ezt a feladatot már digitalizálták, akkor az erre létrehozott alkalmazás segítségével online is kitölthető). Fél órát szánjunk rá.

Ellenőrzés: a megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszédve írásban is lehet (amennyiben a feladatot már digitalizálták, akkor a megoldás kérdésenként, az idő lejártával automatikusan megjelenik, és az alkalmazás az eredményt is számolja).

A feladatlapot ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. Melyik elnevezés NEM Pécs városát jelöli?

A) Sopianae	B) Pecsevi	C) Quinque Ecclesiae	D) Fünfkirche
-------------	------------	----------------------	---------------

2. Melyik uralkodó idején NEM volt Mór pécsi püspök?

A) Szent István	B) I. András	C) I. László	D) Salamon
-----------------	--------------	--------------	------------

3. A legenda szerint melyik magyar király sírja van a székesegyházban?

A) Salamon	B) I. Géza	C) I. András	D) Orseolo Péter
------------	------------	--------------	------------------

4. Kié volt a címer, ami a középkori egyetem bejáratánál látható?

A) Koppenbachi Vilmos püspök	B) I. Nagy Lajos	C) V. Orbán pápa	D) Az egyetemé.
------------------------------	------------------	------------------	-----------------

5. Milyen új megnevezést használhat a templom II. János Pál pápa látogatása óta (1991)?

A) basilica maior	B) székesegyház	C) basilica minor	D) dóm
-------------------	-----------------	-------------------	--------

6. Hány oldalkápolnája van a dómnak?

A) 2	B) 4	C) 6	D) nincs
------	------	------	----------

7. Hány hajója van az altemplomnak?

A) 5	B) 4	C) 3	D) 1
------	------	------	------

8. Legkevesebb hányszor építették újjá a dómot?

A) 3	B) 6	C) 9	D) 2
------	------	------	------

9. Mi teszi építészetileg az országban egyedülállóvá a dómot?

A) Ez az egyetlen, amelynek „sátras” oltára van.	B) Ez az egyetlen, amelyet apostolszobrok díszítenek.	C) Ez az egyetlen 4 tornyú templom.	D) Ez az egyetlen, altemplommal rendelkező templom.
--	---	-------------------------------------	---

10. Milyen fakultás hiányzott a pécsi egyetemről a középkorban?

A) teológiai, orvosi	B) orvosi, jogi	C) teológiai, jogi	D) Nem hiányzott egyik sem.
----------------------	-----------------	--------------------	-----------------------------

11. Milyen stílusban épült az altemplom?

A) gótikus	B) neoromán	C) klasszicista	D) román
------------	-------------	-----------------	----------

12. Melyik királyunk NEM alapított egyetemet a középkorban?

A) Károly Róbert	B) I. Nagy Lajos	C) Hunyadi Mátyás	D) Luxemburgi Zsigmond
------------------	------------------	-------------------	------------------------

13. Milyen alakú bástya a Barbakán?

A) sokszög	B) ötszög	C) négyzet	D) kör
------------	-----------	------------	--------

14. Ki az a neves művész, aki többször is vendégeskedett a reformkorban Scitovszky János püspöknél?

A) Vörösmarty Mihály	B) Liszt Ferenc	C) Erkel Ferenc	D) Pollack Mihály
----------------------	-----------------	-----------------	-------------------

15. Melyik jelenetnek a fő alakja Szent István király a Mária-kápolna freskóján?

A) Felajánlja országát Szűz Mária oltalmába.	B) Asztrik apát megkoronázza őt.	C) Megalapítja a pécsi püspökséget.	D) Adalbert megkereszteli.
--	----------------------------------	-------------------------------------	----------------------------

16. Miért latin nyelvű Janus Pannonius sírfelirata?

A) Így csak kevesen fedezhetik fel a sírt.	B) Janus korában a latin volt az egyház nyelve.	C) Ezen a nyelven írta költeményeit, a feliraton szereplőt is.	D) A felirat magyar nyelvű, csak az eredeti epigramma latin nyelvű.
--	---	--	---

17. Mi lett a sorsa az egykori Szent Bertalan templomnak az oszmán-török hódítás során?

A) Lebontották és köveiből a helyén dzsámit építettek.	B) Átalakították iszlám imahellyé.	C) Lebontották és köveivel a várfalat erősítették meg.	D) Részben imahelyként, részben raktárként használták.
--	------------------------------------	--	--

18. Mire szolgál ma a dzsámi „altemploma”?

A) Látogatóközpont, imahely.	B) Látogatóközpont, temetkezőhely, ima- és misézőhely.	C) Látogatóközpont, temetkezőhely.	D) Látogatóközpont.
------------------------------	--	------------------------------------	---------------------

19. Mire szolgált a mihráb?

A) Ez a fülke a bejáratnál a rituális mosdás helye volt.	B) Az imafülkéből vezette a pénteki imát a pap.	C) A muszlim hívőknek mutatta az imádkozás (mekkai) irányát.	D) Az imafülkében őrizték a szent könyvet, a Koránt.
--	---	--	--

20. Hány évig tartott Pécsett az oszmán-török uralom?

A) 153	B) 150	C) 143	D) 157
--------	--------	--------	--------

21. Mi tette szükségessé a Texas bár kialakítását?

A) Ezen a helyen zavartalanul tölthettek időt.	B) A hely titkos mulatozásokra adott lehetőséget.	C) Titkos összeköttetést biztosított a püspökség épületei között.	D) Legyen egy lehallgatásoktól védett hely a megbeszélésekhez.
--	---	---	--

22. Hogyan nevezték az 1948 után titokban tovább működő cserkészmozgalmat?

A) indián mozgalom	B) földalatti cserkészzet	C) illegális cserkészzet	D) katakombacserkészzet
--------------------	---------------------------	--------------------------	-------------------------

23. Ki az a főpap, akinek meghurcolásáról szól a Texas bár kiállítás legrészletesebb anyaga?

A) Cserháti József	B) Virág Ferenc	C) Mindszenty József	D) Rogács Ferenc
--------------------	-----------------	----------------------	------------------

d. Drámapedagógia

A diákok csoportokban egy-egy, a helyszínek történetéhez kapcsolódó történelmi eseményt jelenítenek meg dramatikus formában. A Képes Krónika feladatához a B) változatnál 4 különböző feladat készült, míg a drámajátékhoz több: választható az is, hogy egy filmes feladaton több csoport is párhuzamosan dolgozik, de a drámajátékos feladatot is lehet négyre szűkíteni.

Előkészület: a feladatokat a diákoknak akár már az előkészítő órán, de legkésőbb aznap, az utazás kezdetén osszuk ki, hogy készülhessenek. Döntsük el, melyik csoport, melyik eseményt kapja! Ha a feladatot előre kiadjuk, segíthetünk a csoportoknak eldönteni az előadás formáját (szöveges jelenet, mozgásos jelenet, élőkép), ellenőrizni a szövegeket, illetve elkészíteni az esetleges kellékeket (táblák, jelmezek), de utóbbi semmiképpen sem kötelező.

Segédanyag: feladatlap az eseményekkel és a szerepekkel.

A helyszínen: a csoportok külön-külön készülnek fel. Ha alapvetően a helyszínen történnek az előkészületek, akkor a tanári segítségre itt lesz szükség. A csoportok bemutatják egymásnak az alkotásaikat. Attól függően, hogy mennyi helybeni előkészület szükséges, fél-másfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: Ha lehet, mindenképpen helyben és szóban is kell értékelni. Emeljük ki a történeti hűséget, a kreativitást és a csapatmunkát!

Fakultatív feladat! – Mémkészítés

A diákok egyénileg vagy csoportban mémet készítenek a pécsi helyszínekhez kapcsolódóan.

Előkészület: nem szükséges, ezt a feladatot csak a helyszínen adjuk ki, ha van érdeklődés.

Segédanyag: feladatlap gondolatébresztőnek.

A helyszínen: ezt a feladatot utólag, otthon végzik el a diákok.

Ellenőrzés: az elkészült mémeket otthon, a következő tanórán mutatják be a diákok. A szóbeli értékelésnél az intelligenciát, a kreativitást és a humort vegyük figyelembe.

A kiosztandó feladatokat ld. a Mellékletben.

4. Tanórai utófeldolgozás

- A kisfilmek bemutatása, majd értékelése
- Az esetleg elkészült mémek bemutatása és értékelése
- Az esetleg elmaradt értékelések (Tudáspróba, Drámajáték) pótlása
- Kompetencia alapú záró feladatok megoldása és értékelése

A tanórai utófeldolgozáshoz tartozó feladatokat ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. feladat

a. királyi tanács

b. A pécsi püspökség megalapítása

c. Bonipetrust

d.

- Kiváltságok adományozása / földbirtok adományozása (kijelöli határait)

- Egyházi tized elrendelése

e. Szent Péter

2. feladat

a. 1., 5.

b.

- nincs folyója – szűkösek a vízkészletek

- dél felől nincs komoly védelme (földrajzi védelem hiánya, épített védelem hiánya)

c. 10 évvel a mohácsi vereség után, az oszmán-török támadásnak folyamatosan kitett déli országrészben nagy a veszélye, hogy a város nem tud ellenállni egy oszmán-török támadásnak.

3. feladat

A képek betűjele

1	D	
2	C	F
3	D	
4	C	
5	E	
6.	A	

4. feladat

- a. A MDP Pécsi Pártbizottságának / a Pártnak
- b. a hitoktatás
- c. 1948-ban, vagyis az előző tanév végén államosították az iskolákat.
- d. Mert őt már letartóztatták, koncepciók perben elítélték.
- e. Mindszenty József
- f. Grósz József
- g. pl. az egyházi vagyon elkobzása / koncepciók perek / egyházi szervezetek betiltása stb.

5. Forrásjegyzék

<https://www.kozepkoriegyetem.hu/az-egyetemrol/historia> 2024.06.22.11.03.

<https://www.kozepkoriegyetem.hu/az-egyetemrol/erdekesssegek> 2024.06.22.11.05.

<https://pecs.hu/kozepkori-egyetem/> 2024.06.22.11.15.

Egyetemalapítás (Fedeles Tamás, Font Márta)

https://www.youtube.com/watch?v=crQAP2gA_sA 2024.06.22.11.23.

A Pécsi Püspökvár a középkorban (Pazirik Stúdió)

<https://www.youtube.com/watch?v=ePhgq4jQnMo&list=PLC77LqPaKbjHCKx50WGrRvrL79r0xUBJJ&index=76> 2024.06.22.11.43.

<https://www.kozepkoriegyetem.hu/idoutazas-pecs-belvarosaban> 2024.06.22.11.31.

<https://www.magyarKurir.hu/hirek/elhelyeztek-csonka-ferenc-arckepet-harminc-eve-elhunyt-cserkesz-pap-pecsi-sirjan> 2024.07.15.12.54.

<https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/4490-egyetlen-jatekszabalyra-ugyelek-fiatal-korom-ota-tisztesseges-szakmai-munkat-csinalni-retfalvi-sandor-sobraszmuesz-emlekezete> 2024.07.22.15.45.

<https://www.nagykar.hu/kepnezo/1898/15.html> 2024.07.22.15.50.

G. Sándor Mária: A pécsi püspökvár (a középkori egyetem), az Aranyos Mária-kápolna és Vilmos püspök síremléke régészeti feltárásának és kutatásának eredményei_PER ASPERA AD ASTRA IV. évfolyam, 2017/1–2. szám

<https://journals.lib.pte.hu/index.php/paaa/article/view/3936/3656> 2024.07.22.16.22.

<https://btk.pte.hu/hu/szimbolumaink/az-egyetem-kozepkorimai-cimere> 2024.07.22.17.07.

A pécsi Püspöki palota, Fotóesszé: a pécsi Püspöki palota, Cseri László

<https://www.jelenkor.net/pecs/668/a-pecsi-puspoki-palota> 2024.07.22.18.45.

<https://katakomba.cserkesz.hu/tartalom/eletut/20/> 2024.07.22.18.59.

Várdai Levente, PTE: Katakombacserkészészet Pécsen

<https://katakomba.cserkesz.hu/tartalom/tanulmany/7/> 2024.07.22.22.20.

Hancz Erika, Pécs mindennapjai a török félhold alatt

<https://archeologia.hu/content/archeologia/184/pecstorok.pdf> 2024.07.23.10.34.

Pécs – Pécs Evlia Cselebi szavaival

<https://telekiutak.hu/evlia-cselebi-es-az-oszman-kori-pecs/> 2024.07.23.10.44.

Varga Szabolcs: Irem kertje – Pécs története a Hódoltság korában (1526-1686) Pécsi Hittudományi Főiskola, Pécs Története Alapítvány, Pécs, 2009. pp. 52-63.

https://toriblog.blog.hu/2009/12/07/matyas_kiraly_iii_haboruk_es_osszeeskuevesek
2024.07.23.12.22.

Ki volt Janus Pannonius? <https://jpa.hu/hu/janus/index.php?p=1> 2024.07.23.12.24.

Kovács Olivér – Buzás Gergely: SALAMON KIRÁLY: EGY LEGENDÁS KIRÁLYSÍR
<https://archeologia.hu/salamon-kiraly-egy-legendas-kiralysir> 2024.07.23.18.50.

Vörös Márton: A Széchenyi tér regénye (Pécsi Krónika) Pécs M.J. Város Tanácsa V.B. Művelődési Osztálya, 1963. pp. 88-98.

A Pécsi Egyházmegye ezer éve (szerk.: Sümegi József). Pécs, 2009.

<https://data2.openstreetmap.hu/terkep/P%C3%A9cs> 2024.07.25.17.45.

A prezentáció képeinek forrása:

<https://www.pecs2010.hu/15-latnivalo-amit-semmikepp-ne-hagyj-ki-pecsen/>
2024.07.23.17.05.

<https://intezet.nori.gov.hu/cache/d/2/c/f/d/d2cfd49af5dd96d5a496b7ea908790cf775b9d5d.jpg>
2024.07.23.18.06.

<https://www.magyarKurir.hu/hirek/szent-mor-puspok> 2024.07.23.18.38.

<https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/5108-templombucsu-szent-peter-es-szent-pal-founnepe-junius-29-en-a-pecsi-szekesegyhazban> 2024.07.23.18.47.

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Salamon_magyar_kir%C3%A1ly#/media/F%C3%A1jl:Vid_incites_Solomon_against_G%C3%A9za_I_\(Chronicon_Pictum_078\).jpg](https://hu.wikipedia.org/wiki/Salamon_magyar_kir%C3%A1ly#/media/F%C3%A1jl:Vid_incites_Solomon_against_G%C3%A9za_I_(Chronicon_Pictum_078).jpg) 2024.07.23.18.56.

https://hu.wikipedia.org/wiki/Salamon_magyar_kir%C3%A1ly#/media/F%C3%A1jl:Chronicon_Pictum_P78_Nis_h%C3%B3dol_Salamonnak.JPG 2024.07.23.18.56.

<https://intezet.nori.gov.hu/tortenelmi-emlekhelyek/Pecs/pecs-szekesegyhaz-puspoki-palota-es-a-kozepkori-egyetem-/#> 2024.07.23.19.40

<http://kepeim7.atw.hu/10.htm> 2024.07.22.18.32.

<https://www.kozterkep.hu/661/janus-pannonius-szobra#vetito=5706> 2024.07.23.19.58.

https://www.januspannonius.hu/html/jp_abrazolasok.htm 2023.07.23.20.30.

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Vit%C3%A9z_J%C3%A1nos#/media/F%C3%A1jl:Portrait_de_J%C3%A1nos_Vit%C3%A9z._Frontispice_d'un_manuscrit_\(Plaute,_Com%C3%A9dies\).jpg](https://hu.wikipedia.org/wiki/Vit%C3%A9z_J%C3%A1nos#/media/F%C3%A1jl:Portrait_de_J%C3%A1nos_Vit%C3%A9z._Frontispice_d'un_manuscrit_(Plaute,_Com%C3%A9dies).jpg)
2024.07.23.20.12.

[https://hu.wikipedia.org/wiki/I. M%C3%A1ty%C3%A1s_magyar_kir%C3%A1ly#/media/F%C3%A1jl:Andrea_Mantegna_-_King_Matthias_Corvinus_of_Hungary.jpg](https://hu.wikipedia.org/wiki/I._M%C3%A1ty%C3%A1s_magyar_kir%C3%A1ly#/media/F%C3%A1jl:Andrea_Mantegna_-_King_Matthias_Corvinus_of_Hungary.jpg)
2024.07.23.20.32.

https://multidezoepiteszet.blog.hu/2020/02/14/pecs_torok_epiteszeti_emlekei
2024.07.23.21.15.

https://m.blog.hu/mu/multidezoepiteszet/image/p1130788_edited-min.jpg 2024.07.23.21.16.

https://m.blog.hu/mu/multidezoepiteszet/image/p1090467_edited-min.jpg
2024.07.23.21.17.

<https://pecsiegyhazmegye.hu/szolgalatasok/rendezvenyhelyszinek/magtar-latogatokozpont>
2024.07.24.21.25.

https://hu.wikipedia.org/wiki/P%C3%A9csi_v%C3%A1r#/media/F%C3%A1jl:Megyesz%C3%A9khely_-_Baranya_megye_-_P%C3%A9cs.jpg 2024.07.23.189.37.

6. Melléklet

Helyszíni feladatok

Nyomkeresés

Fedezzétek fel a Pécsi Püspökség emlékeit a térkép és a leírások segítségével!

- Alkossatok öt csoportot az előzetesen megbeszéltek szerint! Minden csoport kap egy térképet és egy kitöltendő táblázatot.
- Induljatok el a csoportotokkal, és keressétek meg a térképen jelölt pontokat!
- Párosítsátok az egyes pontoknál talált emlékeket a táblázatban szereplő leírásokkal: írjátok be a táblázatba a nevüket és a helyük sorszámát!
- Jól figyeljétek meg, mert a későbbi feladatokban is lesz róluk szó!

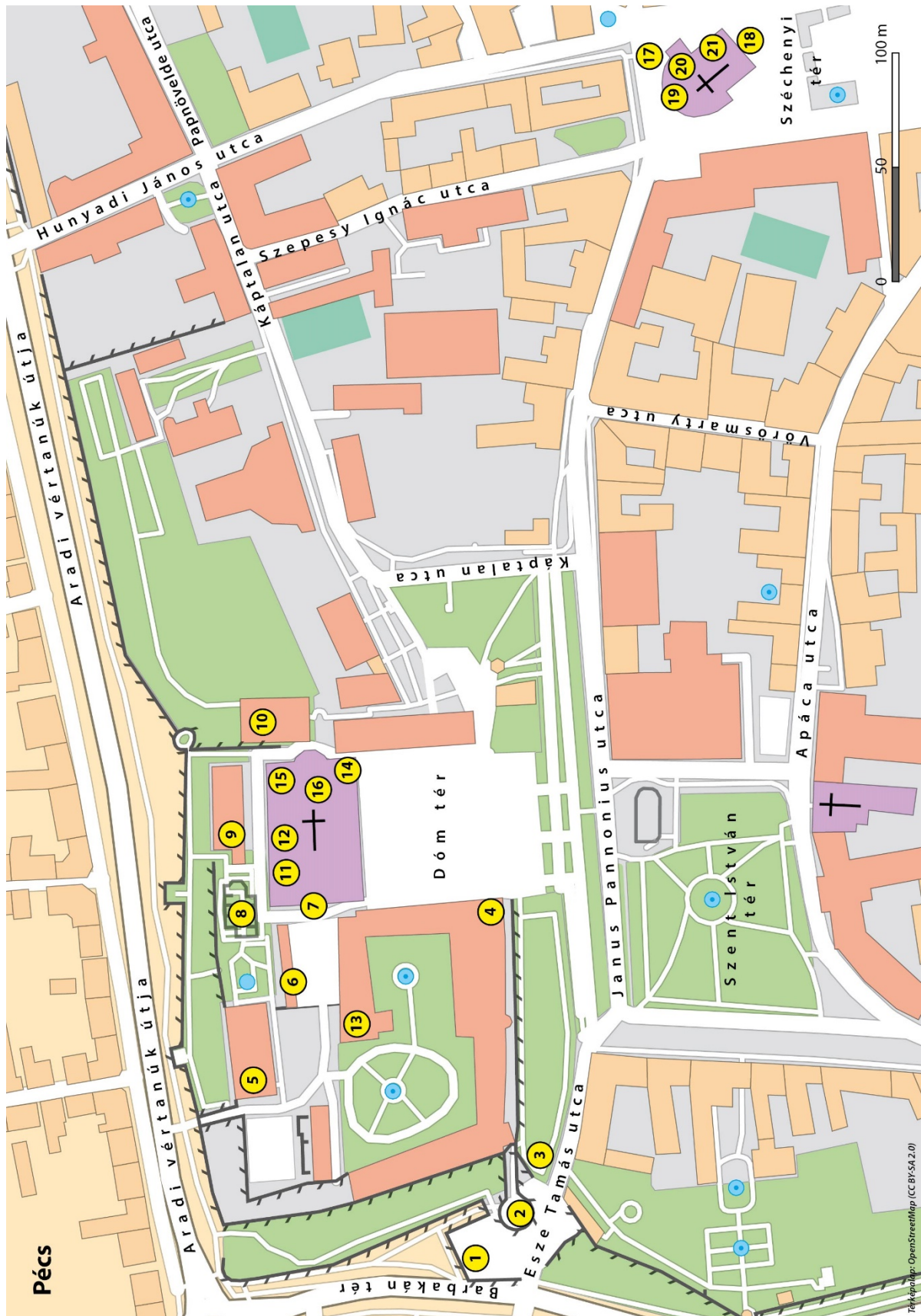
Leírás	Műtárgy neve	Sorszáma
A két bronzalak egyike kardot, a másik könyvet tart kezében. A kard a világi hatalomra, míg a könyv az egyházi szerepre utal. Mindketten kulcsot tartanak másik kezükben. Az alkotás 2017-ben készült, egy 650 éves jubileumra.		
A közel 3 méter magas, erősen sérült szobor egyik kezében könyvet tart, míg a másikban valószínűleg legfőbb attribútumát (jelképét), a kulcsot tartotta. Ő a székesegyház egyik védőszentje.		
Ez az északi lejárati az ország legnagyobb ilyen funkciójú öthajós építményébe vezet, melynek római kori előzményei vannak. A lejáró falait középkori domborművek másolatai díszíti. Itt látható pl. Ádám és Éva, Ábrahám és Izsák története.		
A középkorban a helyén állt keresztény templom névadójára emlékezik Rétfalvi Sándor szobrász alkotása: a kompozíció Szent Bertalan félig megnyúzott teste látható a kereszt előtt, lába alatt az eltaposott kígyó, mint az ördögűzés szimbóluma.		
Scitovszky János pécsi püspök gyakran látta vendégül palotájában a 19. század egyik legünnepeltebb zongoraművészt és kiváló zeneszerzőjét, akitől ünnepi mise megírását is kérte (elkészültek már esztergomi érsek, így Esztergomi mise néven ismerjük). Látogatásainak állít emléket Varga Imre alkotása, amint épp kitekint a városra a vendég...		
Egy kőfalra helyezett márványtáblán olvasható a felirat szövege: „Háromszáz évvel ezelőtt, 1686. október 22-én Bádeni Lajos őrgróf seregei három napi ostrom után fölszabadították Pécs városát a 143 éves török uralom alól”.		
Az épület bejáratánál helyezték el annak a címernek a másolatát, amely az alapító püspök címere lehetett, és amelynek elemei a későbbi Pécsi Tudományegyetem címerében is visszaköszönnek.		
Ez a hely a 15. században épített kör alakú bástyában található, melyről az érkező ellenséggel szemben		

Leírás	Műtárgy neve	Sorszáma
lehetett védekezni. Az itt harcolók különösen nagy veszélynek tették ki magukat. A bástya építtetését néhány forrás Kinizsi Pálhoz köti.		
Az iszlám imahelyeken a mekkai Kába-szentély és egyben az imádkozás irányát jelző falifülke.		
A műalkotás a fiatal költőt egyszerű papi reverendában, fején széles karimájú kalappal ábrázolja. A kalap széles árnyékot vet arcára, amely így őrizi anonimitását: a költőről ugyanis hiteles egykorú arckép nem maradt fenn. Borsos Miklós, a szobrászművész egy interjújában elmondta: „A két kézre helyeztem a fő hangsúlyt. A kezekkel igyekeztem jellemezni a humanista intelligenciát, a könyvvel a költészettel való egységét és erejét is...”. A szoboralak két kezében kis verseskönyvet tart, PJ monogrammal.		
A hely blokkolta a lehallgató készülékek frekvenciáit, ennek folytán pedig a titkosszolgálatok, amelyek a püspökséget természetesen folyamatos megfigyelés alatt tartották a szocialista korszakokban, nem tudták nyomon követni az itt zajló találkozókat.		
A középkori egyetem épületétől nyugatra tárták fel azt a helyet, amit Neszmélyi Miklós püspök alapított 1355-ben, és temetkezőhelyül is szolgált. Itt temették el az egyetemet alapító „Bergzaberni Vilmos” püspököt 1374-ben.		
Latin feliratának fordítása: „Itt nyugszik Janus, kivel ősi Dunánkhöz először Jöttek a szent Helikon zöldkoszorús szüzei. Ezt a dicsőséget, ó hagyd meg a holtnak, Irigység; Rosszakarat, kíméld hűlt porait legalább.” (Ford. Kálnoky László)		
Az épületet az 1700-as évek elején Nesselrode Ferenc püspök építtette. A többszintes borospince és a fölötte lévő rész összesen 439 600 liter folyadék vagy 325 920 kg termés tárolására volt alkalmas.		
A falakon láthatóak például Imre herceg tisztasági fogadalmának, István király felajánlásának és László		

Leírás	Műtárgy neve	Sorszáma
király horvátországi hódításának freskói (Székely Bertalan).		
Jézus életének jelentős eseményeit ábrázoló freskók (Lotz Károly alkotásai) díszítik a falakat.		
„Dicsőség Istennek, a Mindenség Urának, a könyörületesnek! Neked szolgálunk és Hozzád esedezünk segítségért. Vezess minket a helyes úton, azoknak az útján, akikhez kegyes vagy!” (Korán, 1. szúra) – felirat		
Emlékezés a templom káplánjára (papjára), a „katakombacserkész” egyik vezetőjére, akit 1961-ben a hatóságok letartóztattak, megkínóztak és hat évi börtönbüntetésre ítélték.		
A vonóvasak az 1882-es átépítés során kerültek beépítésre, a megnövekedett nyomás és a ferde irányú erőhatások ellenében. Szükség szerint állíthatók, így fokozva a stabilitást.		
Timpanonjában Dulánszky Nándor címere, feljebb az ívekben Kiss György alkotásai – Szent Péternek, a székesegyház és az egyházmegye védőszentjének, István királynak, a püspökség alapítójának és Mórnak, második püspökének a mellképe – láthatók.		
„A megpróbáltatások e nehéz napjaiban a rengő föld határáról Hozzád emeljük tekintetünket. Tőled várunk oltalmat és segítséget, súlyos vétkeink alatt megtörve, Hozzád fordulunk és a Te Szent Fiad, a mi urunk Jézus Krisztus szentséges szíve oltalmát esdjük városunkra.” – idézet a feliratban rögzített polgármesteri beszédből Pécs megmeneküléséért a világháború idején. (Esztergár Lajos, Pécs, 1943. június 6.) – felirat		

Képes krónika

A) változat

Készítsetek kisfilmet a Pécsi Püspökségről!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a megadott helyszíneket! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti is és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róluk néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött és a helyszínen szerzett ismereteket!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjatok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok:

- a.) Püspöki Palota
- b.) Barbakán
- c.) Texas bár
- d.) Középkori Egyetem (Aranyos Mária kápolna, emlékszobor)
- e.) Bazilika
- f.) Gázi Kászim dzsámi / Nagyboldogasszony templom

B) változat

Készítsetek kisfilmet a kapott – a Pécsi Püspökséghez kötődő – témáról!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a csoportotok számára kijelölt helyszín(eke)t! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti is és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róla néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött és a helyszínen ismereteket!
- Figyeljétek arra, hogy a megadott szempontokat a videótokban dolgozzátok fel! Emellett dobjátok fel a videót érdekességekkel, humoros elemekkel is!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjátok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó témák és feldolgozásuk szempontjai:

1. csoport: A püspöki palota (Texas bár), Magtár, Barbakán, Barbakán-kert

- Jeles püspökök
- Jeles vendégek
- A püspökvár és a város kapcsolata (pl. védelem, szolgáltatások)
- A kommunizmus évei

2. csoport: Bazilika

- Milyen építészeti stílusban épült, és melyek annak jellemző elemei?
- Kik a védőszentjei, hogyan jelennek meg?
- Mitől különlegesek a tornyai?
- Keressetek a magyar történelmet idéző falfestményeket! (Mit ábrázol a bemutatott kép?)

3. csoport: Középkori egyetem (Aranyos Mária kápolna)

- Milyen emléket állított a város az alapítónak? Kik ők?
- Keressétek meg és mutassátok be a helyet, ahol az alapító püspök nyugszik!
- Hol állt az egykori egyetem épülete?
- Ajánljátok egy korabeli fiatalnak, miért érdemes ebben a városba jönni tanulni?

4. csoport: Gázi Kászim dzsámija / Nagyboldogasszony templom

- A helyén állt keresztény templom és emléke
- Az oszmán-török építészet jellemző elemei
- Az iszlám vallás emlékei
- A modern rész érdekességei (pl. freskók)

C) változat

Készítsetek Pécs – a püspökök városa címmel bemutató prospektust!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a helyszíneket! Készítsetek a telefonotokkal fotókat, amelyeken ti is és az adott látványosság is látszik!
- Otthon rendezzétek a fotókat két A4-es lapra, és írjatok közéjük ismeretterjesztő, ajánló, kedvcsináló rövid szövegeket! Legyen a végeredmény egy szép, nyomtatható kiadvány, amit ti is szívesen kézbe vennétek!
- A szövegek írásához használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket! Az információk mellett írjatok a személyes élményeitekről, benyomásaitokról is!

A bemutatandó helyek:

- a.) Püspöki Palota
- b.) Barbakán
- c.) Texas bár
- d.) Középkori Egyetem (Aranyos Mária kápolna, emlékszobor)
- e.) Bazilika
- f.) Gázi Kászim dzsámi / Nagyboldogasszony templom

Helyszíni kvíz / Tudáspróba

Most kiderül, mire emlékeztek a bevezető órán tanultakból és a városban látottakból!
Válasszátok ki a helyes megoldást!

1. Melyik elnevezés NEM Pécs városát jelöli?

A) Sopianae	B) Pecsevi	C) Quinque Ecclesiae	D) Fünfkirche
-------------	------------	----------------------	---------------

2. Melyik uralkodó idején NEM volt Mór pécsi püspök?

A) Szent István	B) I. András	C) I. László	D) Salamon
-----------------	--------------	--------------	------------

3. A legenda szerint melyik magyar király sírja van a székesegyházban?

A) Salamon	B) I. Géza	C) I. András	D) Orseolo Péter
------------	------------	--------------	------------------

4. Kié volt a címer, ami a középkori egyetem bejáratánál látható?

A) Koppenbachi Vilmos püspök	B) I. Nagy Lajos	C) V. Orbán pápa	D) Az egyetemé.
------------------------------	------------------	------------------	-----------------

5. Milyen új megnevezést használhat a templom II. János Pál pápa látogatása óta (1991)?

A) basilica maior	B) székesegyház	C) basilica minor	D) dóm
-------------------	-----------------	-------------------	--------

6. Hány oldalkápolnája van a dómnak?

A) 2	B) 4	C) 6	D) nincs
------	------	------	----------

7. Hány hajója van az altemplomnak?

A) 5	B) 4	C) 3	D) 1
------	------	------	------

8. Legkevesebb hányszor építették újjá a dómot?

A) 3	B) 6	C) 9	D) 2
------	------	------	------

9. Mi teszi építészetileg az országban egyedülállóvá a dómot?

A) Ez az egyetlen, amelynek „sátras” oltára van.	B) Ez az egyetlen, amelyet apostolszobrok díszítenek.	C) Ez az egyetlen 4 tornyú templom.	D) Ez az egyetlen, altemplommal rendelkező templom.
--	---	-------------------------------------	---

10. Milyen fakultás hiányzott a pécsi egyetemről a középkorban?

A) teológiai, orvosi	B) orvosi, jogi	C) teológiai, jogi	D) Nem hiányzott egyik sem.
----------------------	-----------------	--------------------	-----------------------------

11. Milyen stílusban épült az altemplom?

A) gótikus	B) neoromán	C) klasszicista	D) román
------------	-------------	-----------------	----------

12. Melyik királyunk NEM alapított egyetemet a középkorban?

A) Károly Róbert	B) I. Nagy Lajos	C) Hunyadi Mátyás	D) Luxemburgi Zsigmond
------------------	------------------	-------------------	------------------------

13. Milyen alakú bástya a Barbakán?

A) sokszög	B) ötszög	C) négyzet	D) kör
------------	-----------	------------	--------

14. Ki az a neves művész, aki többször is vendégeskedett a reformkorban Scitovszky János püspöknél?

A) Vörösmarty Mihály	B) Liszt Ferenc	C) Erkel Ferenc	D) Pollack Mihály
----------------------	-----------------	-----------------	-------------------

15. Melyik jelenetnek a fő alakja Szent István király a Mária kápolna freskóján?

A) Felajánlja országát Szűz Mária oltalmába.	B) Asztrik apát megkoronázza őt.	C) Megalapítja a pécsi püspökséget.	D) Adalbert megkereszteli.
--	----------------------------------	-------------------------------------	----------------------------

16. Miért latin nyelvű Janus Pannonius sírfelirata?

A) Így csak kevesen fedezhetik fel a sírt.	B) Janus korában a latin volt az egyház nyelve.	C) Ezen a nyelven írta költeményeit, a feliraton szereplőt is.	D) A felirat magyar nyelvű, csak az eredeti epigramma latin nyelvű.
--	---	--	---

17. Mi lett a sorsa az egykori Szent Bertalan templomnak az oszmán-török hódítás során?

A) Lebontották és köveiből helyén dzsámit építettek.	B) Átalakították iszlám imahellyé.	C) Lebontották és köveivel a várfalat erősítették meg.	D) Részben imahelyként, részben raktárként használták.
--	------------------------------------	--	--

18. Mire szolgál ma a dzsámi „altemploma”?

A) Látogatóközpont, imahely.	B) Látogatóközpont, temetkezőhely, ima- és misézőhely.	C) Látogatóközpont, temetkezőhely.	D) Látogatóközpont.
------------------------------	--	------------------------------------	---------------------

19. Mire szolgált a mihráb?

A) Ez a fülke a bejáratnál a rituális mosdás helye volt.	B) Az imafülkéből vezette a pénteki imát a pap.	C) A muszlim hívőknek mutatta az imádkozás (mekkai) irányát.	D) Az imafülkében őrizték a szent könyvet, a Koránt.
--	---	--	--

20. Hány évig tartott Pécsen az oszmán-török uralom?

A) 153	B) 150	C) 143	D) 157
--------	--------	--------	--------

21. Mi tette szükségessé a Texas bár kialakítását?

A) Ezen a helyen zavartalanul tölthettek időt.	B) A hely titkos mulatozásokra adott lehetőséget.	C) Titkos összeköttetést biztosított a püspökség épületei között.	D) Legyen egy lehallgatásoktól védett hely a megbeszélésekhez.
--	---	---	--

22. Hogyan nevezték az 1948 után titokban tovább működő cserkészmozgalmat?

A) indián mozgalom	B) földalatti cserkészzet	C) illegális cserkészzet	D) katakombacserkészzet
--------------------	---------------------------	--------------------------	-------------------------

23. Ki az a főpap, akinek meghurcolásáról szól a Texas bár kiállítás legrészletesebb anyaga?

A) Cserháti József	B) Virág Ferenc	C) Mindszenty József	D) Rogács Ferenc
--------------------	-----------------	----------------------	------------------

Drámapedagógia

1. csoport: 1064. húsvét

Ebben a feladatban egy fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találgátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találgátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljártok a felvonulást, a harcot vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljétek fel az előadásra! Beszéljétek meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találgátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat!
- Beszéljétek meg, mennyire sikerült a kapott helyzetet megjeleníteni!

1064. húsvét

Salamon királyt Szent Mór (Pécs 2. püspöke) itt koronázta királlyá. 1064. április 11-én, háborúskodásuk befejezéseként Géza (és testvére, László) és Salamon együtt ülték meg a városban a húsvéti ünnepeket és kibékülésüket. A viszály oka a trónöröklés kérdése volt. Aznap éjjel tűzvész pusztította el a templomot és a palotát, ami újraélesztette a viszályt...

Forrás:

„1064. április, Húsvét vasárnap.

(...) Szent Fábán és Szent Sebestyén vértanúk ünnepén Salamon király és Géza herceg Győrben Magyarország színe előtt békét kötött. Ezután az Úr feltámadásának ünnepét egész udvarukkal együtt mindketten Pécsen ülték meg. Itt húsvét napján az ország főembereinek jelenlétében Géza herceg tiszteletteljesen maga koronázta meg Salamon királyt, és vezette be dicsőséggel szent Péternek [...] bazilikájába, hogy meghallgassák a misét. Midőn látta az egész ott összesereglett magyarság, hogy béke van a király és a herceg között, magasztalták az Istent, aki szereti a békét [...]

(98. fejezet) A következő éjszaka azonban a jövő viszály és zűrzavar előjele mutatkozott, egy hirtelen támadt tűzvész elborította az egész templomot, a palotákat és az összes hozzá csatlakozó épületet, és minden összeomlott a pusztító tűzvészben. Mindenki megrémült a siető lángok zúgásától és a toronyból leszakadó harangok rettenetes robajától, senki sem tudta, hova meneküljön.”

Pécs ezer éve. Szemelvények és források a város történetéből (1009–1962).

Történelmi olvasókönyv. Főszerkesztő: Márfi Attila. Pécs, 1996. pp. 24-25.

Szerepek:

- Mór pécsi püspök
- Salamon király

- Géza herceg
- László herceg
- a püspökség papjai

A feladatot többféleképpen is megközelíthetitek: pl.

- a.) Az eseménysor fontos mozzanatait élőképekben jelenítitek meg.
- b.) Megjeleníthetitek a koronázást a kibéküléssel.
- c.) Életre kelthetitek a tűzvész okozta riadalmat és vádaskodásokat

2. csoport: 1367. királyi palota

Ebben a feladatban egy fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Beszéljétek meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat!
- Beszéljétek meg, mennyire sikerült a kapott helyzetet megjeleníteni!

1367. királyi palota

A pécsi püspök javaslatot tesz a királynak egy magyarországi egyetem alapításának kezdeményezésére. Vilmos pécsi püspök, aki egyben a király kancellárja és fontos diplomatája is, kezdeményezi az iskola alapítását. A szokásoktól eltérően az egyetem helyül püspöki székhelyét, Pécsét ajánlja: már működik magas szintű oktatás a városban, ami részben az itt letelepedő kolduló rendeknek köszönhető, püspöki jövedelmei az országban a 2. legnagyobbak (csak az esztergomi érseké nagyobb). Átengedi a korábbi püspöki palotát az oktatásra (megkezdődtek az új építési munkái). Személyesen megy követségbe a pápához, hogy engedélyt megadjon. Közreműködik, hogy neves itáliai oktatók érkezzenek Pécsre. Mintája a bolognai egyetem legyen. A király szempontjai lehetnek: írástudó, tanult szakemberek legyenek a király szolgálatában, az alapítás és a működés ne emésszen fel túl sok királyi jövedelmet.

Szerepek:

- Nagy Lajos király
- Koppenbachi Vilmos pécsi püspök
- a kancellária papjai
- pápai követ
- Itáliában tanult kancellárhelyettes

Forrás:

A.)

„Orbán püspök, isten szolgáinak szolgája. A dolgok örök emlékezetére. [...] Mikor tehát Lajos, Magyarország dicső királya, a mi Krisztusban kedves fiunk részéről indítvány tétetett előttünk, [...] az országában fekvő Pécs városában, ami igen jeles és alkalmas erre, leginkább azt akarta elérni, hogy az Apostoli Szék állíttassék fel egy mindenféle fakultással felruházott egyetemet [...] Mi a jelentett dolgokat megfontolván forró óhajtással elrendeljük, hogy maga az ország a bölcsességek ajándékaival gazdagodjon [...] és kiváltképp a mondott város alkalmasságát – amit a tudomány magjainak megsokszorozására és üdvös hajtásainak előhozására az ország többi városaink között leginkább megfelelőnek mondanak [...] Elrendeltük, hogy a mondott Pécs városában a továbbiakban legyen egyetem és örök időkre ugyanott működjön egy kánon- és római jogban, mint más szabad

karokon, kivéve a teológiát; továbbá, hogy az ott olvasók és tanulók az egyetemen tartózkodó doktoroknak, olvasóknak és tanulóknak, szabadságoknak és mentességeknek örvendezzenek [...] Maga a püspök [...] a jelölteket mindazon dolgokban, amelyek a doktorátus vagy magiszteri fokozat eléréséhez kívánatosak, törekedjék vagy maga, vagy más által gondosan megvizsgálni [...] és ha arra megfelelőnek és alkalmasnak találja őket, akkor adja meg nekik az engedélyt.[...]
Akarjuk továbbá, hogy azokról a doktorokról és magiszterekről, akik ezen az egyetemen tanítanak, Magyarország mindenkori királya megfelelő járadékkal gondoskodjon.”

Pécs ezer éve. Szemelvények és források a város történetéből (1009–1962). Történelmi olvasókönyv. Főszerkesztő: Márfi Attila. Pécs, 1996. pp. 49-50.

B.)

1367. szeptember 1-én, az itáliai Viterbo városában állította ki V. Orbán pápa (1362–1370) kancelláriája a pécsi egyetem (studium generale Quinqueecclesiense) alapítólevelét. [...] Az alapítás szervesen illeszkedik a közép-európai egyetemalapítások sorába, mely a prágai egyetem életre hívásával (1348) vette kezdetét. Ezt követte Krakkó (1364) és Bécs (1365) egyetemének megalapítása [...] Az egyetem létrejöttének okai közül kizárhatjuk a boszniai eretnekek térítésének szándékát, hiszen hittudományi karral nem rendelkezett az intézmény. Két fontos körülmény állt az alapítás hátterében. Ezek közül az egyik minden bizonnyal a város vonzáskörzetében élők tanulási szándéka volt. A 14. században ugyanis Magyarországról a pécsi és a szomszédos zágrábi egyházmegyéből tanultak a legtöbben külföldi egyetemeken. Ugyancsak fontos szempont volt egy belföldi intézmény létesítése, mely a királyi udvar számára szavatolta a megfelelő diplomata-utánpótlás képzését. Az uralkodó diplomatáinak döntő többsége ugyanis a királyi kápolna klerikusai közül került ki, akik korábban elsősorban Padovában és Bolognában folytattak kánonjogi tanulmányokat. A pécsi püspök kápolnaispánként és titkos kancellárként nyilvánvalóan beosztottjai képzését szerette volna gördülékenyebbé, s nem utolsó sorban olcsóbbá tenni egy hazai egyetem életre hívásával. [...]

A városban megtelepedett szerzetesrendek közül a domonkosok főiskolája (studium particulare) is népszerű lehetett a tanulni vágyó szerzetesnövendékek között. Itt készítették ugyanis fel a diákokat a magasabb szintű filozófiai és teológiai stúdiumokra, melyeket később a magyar provincia budai központjában, illetőleg külföldön folytathattak.”

Fedeles Tamás: A középkori Pécs

Szerepek:

- Bergzaberni / Koppenbachi Vilmos pécsi püspök
- I. Nagy Lajos király
- a kancellária papjai
- a pápai udvar követei
- a pécsi püspökség papjai

3. csoport: 1460-as évek – Janus Pannonius pécsi püspök és vendégeinek lakomája

Ebben a feladatban egy fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljuttassátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljétek fel az előadásra! Beszéljétek meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat!
- Beszéljétek meg, mennyire sikerült a kapott helyzetet megjeleníteni!

1460-as évek – Janus Pannonius pécsi püspök és vendégeinek lakomája

1459-ben nevezi ki Mátyás király Janus Pannoniust a pécsi püspökség élére. Az Itáliában tanult és ott sikeres költőként ünnepeelt fiatalember most egyházi és diplomáciai megbízások sorát látja el, de nem hagy fel teljesen a versírással. Vendégül látja többek között nagybátyját, Vitéz Jánost, Galeotto Marziot, Ferrarában megismert barátját és több itáliai vendéget. A költészetről, itáliai emlékekről, Mátyás tetteiről is szó esik... Mit kérdezhetek a vendégek a házigazdától? Mi hiányozhatott Janusnak Pécsen?

Forrás:

„Mivel a horvát kishemesi családból származó Janus apja fiatalon meghalt, a nagytehetségű fiú nevelését anyjának, Vitéz Borbálának a testvére, a befolyásos Vitéz János, nagyváradi püspök vette kézbe. Vitéz János a kivételes szellemi képességekkel rendelkező 13 éves fiút a korabeli Európa legkiválóbb iskoláinak egyikébe, Ferrarába küldte tanulni. Janus Pannonius nyolc évet töltött Ferrarában, Guarino da Verona mester iskolájában; itt ismerkedett meg a reneszánsz, a humanizmus kultúrájával, s itt vált iskolázott, tanult-művelt költővé, a klasszikus nyelvek és irodalmak s a retorika (szónoklattan) ritka tudású ismerőjévé. Ferrara után Janus négy évig Padovában, majd Velencében tanult egyházjogot. Tanulmányai végeztével, 1458-ban a doktori fokozatot egyikét is megszerezte...

Janus Pannonius csaknem 400 költeményt írt Itáliában, különösen sok epigrammát szerzett ezekben az években; csipkelődő, illetve igencsak pajzán epigrammákat...

Amikor 1458-ban Janus Pannonius végleg hazatért... Vitéz János, Mátyás volt nevelője ekkorra ... esztergomi érsek, illetve a király nagyhatalmú kancellárja lett. Valóban, Janust már egészen fiatalon, 1459-ben pécsi püspöknek nevezték ki. 1465-ben Janus a király személyes megbízottjaként, követeként egy rövid időre az oly nagyon szeretett szellemi hazájába, Itáliába térhetett vissza; a pápánál tett hivatalos látogatása során a török elleni hadjáratok ügyében tárgyalt. Magyarországon is számos jelentős epigrammája, elégiája és sok más műfajú költeménye született.”

Szerepek:

- Janus Pannonius
- Vitéz János
- Galeotto Marzio
- Itáliában tanult diákok

VAGY:

1472. Janus Pannonius halála és holttestének megérkezése Pécsre

Janus Pannonius pécsi püspök is része volt Vitéz Mihállyal együtt annak az összeesküvésnek, amely Hunyadi Mátyás ellen irányult. A király gyorsan felszámolta a szervezkedést, de Janus Pannoniusnak menekülnie kellett a haragja elől. A nagybeteg püspök/költő Zágrábba igyekszik barátaihoz (és összeesküvő társaihoz), de talán a szívének kedves Itáliába vágyik eljutni. Utazása Medve várában véget ér. Halálát követően felmerül a kérdés, mi legyen a holttesttel? Néhány hű szolgálja úgy dönt, Pécsre hozzák titokban a testet. Itt sem lehet püspökhöz illő módon eltemetni – Mátyás haragja még tart –, meg kell vitatni a lehetőségeket. Végül a titkos temetés mellett döntenek...

Forrás:

„Az egyházzal Mátyás viszonya... egyre rosszabb lett. Mátyás, a pápai legátus engedélyével, de az esztergomi prímás akarata ellenére megadóztatta az egyházi jövedelmeket is, ami az amúgy erősen anyagi Vitéz Jánosnak nem eshetett túl jól, sőt, állítólag Mátyás, egy adókvetési vitát követően felfofozta az esztergomi érseket, végleg megrontva kettejük viszonyát. Vitéz János, és unokaöccse, Janus Pannonius szerint a cseh háború értelmetlen erőfeszítéseket igényelt az országtól, és ideje lenne a török elleni háborúval foglalkozni. III. Frigyes nem egyszer hangsúlyozta, hogy Mátyás lepaktált a törökkel, és átengedi Magyarországon keresztül fosztogatni az oszmán haderőt Stájerországba. Vitéz Jánosék IV. Kázmér lengyel király fiát, Kázmér herceget hívták meg a magyar trónra, alapvető elgondolásuk ugyanis az volt, hogy egy Jagellók irányította lengyel-magyar perszonálunió, egy szövetséges Jagelló Cseh Királysággal a hátában meg tudja védeni Magyarországot az oszmán veszélytől. Bár az ország nagy része úgy tűnt, az összeesküvők mellett állt, azok nem léptek elég gyorsan... Mire az összeesküvés kirobbant, Vitéz és Janus Pannonius mellett csak Tuz János egykori szlavón bán, Rozgonyi Rajnald tárnokmester, Perényi Miklós és Tuz Osvát zágrábi püspök állt az összeesküvők oldalán. ... Kázmér herceg elején érkezett Magyarországra. Vitézék megnyitották neki Nyitra várát... de a lengyel hercegnek távoznia kellett decemberben Magyarországról. December 19.-én Vitéz János kiegészzt a királlyal, Janus Pannonius azonban a Tuzok birtokában lévő Medvevárba menekült, ahol a gyenge egészségű pécsi püspök 1472. márc. 27.-én elhunyt.”

Szerepek:

- Janus Pannonius
- Tuz Osvát, zágrábi püspök, Janus barátja
- Tuz János, egykori szlavón bán, Janus barátja
- Janus hű szolgálói
- Janus Pannoniust kísérő papok

A feladatot többféleképpen is megközelíthetitek, pl.:

- a) Az esemény sor fontos mozzanatait élőképben jelenítitek meg.
- b) Állhattok a nagybeteg Janus halálos ágyánál, utoljára beszélve vele.
- c) Megjeleníthetitek a vitát a holttest sorsáról

4. csoport: 1543. Tanácskozás a város oszmán-török támadása előtt

Ebben a feladatban egy fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljétek fel az előadásra! Beszéljétek meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat!
- Beszéljétek meg, mennyire sikerült a kapott helyzetet megjeleníteni?

1543. Tanácskozás a város oszmán-török támadása előtt

Buda 1541-es oszmán-török kézre kerülését követően 1543-ban újabb hadjáratot vezet az Oszmán-Török Birodalom, személyesen Szulejmán Magyarországra. A Dunántúl védelmében Pécs jelentős végvárrá vált, de vajon képes betölteni ezt a szerepet?

Forrás:

„A ... városi polgárok adójukból vajmi keveset fordítottak a vár falainak megerősítésére és a helyzet nem változott azután sem, hogy Pécs végvárrá lett.
... Pécs vára nem volt alkalmas arra, hogy egy ostromágyúkkal felszerelt komoly hadseregnek hosszú időn át ellen tudjon állni. Nem volt folyója, amelyre védelme támaszkodhatott volna és az északi oldalról, a Tettye magaslatairól könnyűszerrel be lehetett látni. ... A püspöki csapatok mellett a dunántúli főkapitány által fizetett katonák, ill. magánföldesúri csapatok ...és a király által (a stájer rendek költségén) küldött huszárok és gyalogosok is voltak a városban, valamint megyei bandériumi csapatok is.... Váraljai [Szaniszló püspök].... arra hivatkozik, hogy saját katonáit elégtelennek látta a védelemre, a többieket pedig nem tudta tartóztatni....A csendes elszállingózás már megkezdődött...nem a püspök volt az első menekülő, az ő távozása azonban felgyorsította az eseményeket. Félelme ... átragadt a papokra, tehetős polgárookra, akik a menekülést választották. A német lakosság szinte teljes egészében elmenekült. ...a fosztogatás szinte azonnal megkezdődött ... Kászim [a hadjárat] közeledtének hírére a ... polgárok küldöttséget menesztettek a törökhöz ... a város kulcsaival (állítólag maga a szultán is ellátogatott Pécsre). A szultán még azt is megkérdezte a pécsiektől, hogy kit szeretnének uruknak. A polgárok régi jó ismerősüket Kászimot nevezték meg a szultán előtt, aki méltányolta kívánságukat...

Evlia Cselebi: „Pécs városának elfoglalására kiadták a Padisah fermánját... tíz nap alatt felégették ... a Pécs várát övező síkságon a falvakat és kerteket. A várban lévő bölcs, tapasztalt papok... ekképp gondolkodtak: Ez a Szulejmán világhódító, hatalmas... Adjuk át neki magunktól egyességgel a várat, óvjuk meg a sok szenvedéstől, hisz úgy is elfoglalnák. Kimentek a papok a vár fokára, kítűzték a fehér zászlót és drágakővel ékesített tányéron nyújtották át a kulcsokat...”

Szerepek:

- pécsi püspök (Váraljai Szaniszló)
- várkapitány (Székely Lukács)
- egyházi személyek
- zsoldosok
- a város lakóinak képviselői

5. csoport: 1660-as évek: Evlia Cselebi látogatása Pécssett

Ebben a feladatban egy fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Beszéljétek meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat!
- Beszéljétek meg, mennyire sikerült a kapott helyzetet megjeleníteni!

1660-as évek: Evlia Cselebi látogatása Pécssett

Rövid bemutató a pécsi szandzsákban folyó életről: a török utazó városba érkezése alkalmából fogadást tartanak, amelyre a város vezetői hívnak meg vendégeket, akikkel a neves vendég beszélgethet, akiktől kérdezhet, vagy akik majd elkísérik a várost felfedező sétáira Cselebit. A városfalon belül többségében muszlim lakosság él, így az életükhöz szükséges létesítmények is nagy számban készültek a megszállás óta: vallási célú a legtöbb (dzsámik, mecsetek, minaretek, kolostorok, iskolák, csorgóutak, zarándokhelyek stb.), de vannak a kényelmet szolgálók is (pl. fürdők). A keresztények kiszorultak a Budai városkapun kívüli negyedbe, ahol viszont vallásukat is gyakorolhatják (Mindenszentek temploma – minden keresztény felekezetnek).

Forrás:

Evlia Cselebi leírása:

- 1./ „Összesen 2200 iszlám háza van, melynek alacsonyabb-magasabb, régies alakú szép kőépületek s leírásukra a nyelv elégtelen. Minden háznak a tetejét megannyi díszes, rózsaszínű cserép fedi, úgy, hogy ilyen cserepeket egy országban sem láttam. ... Minden házban szőlők, kertek, vízmedencék és szökőkutak vannak. ...
- 2./ Dzsámijai. Tizenhét imahelye van. Gázi Kászim pasa dzsámija igen tetszetős és szép, ezért nagy sokaság látogatja... Egy kerek, magas kupolája van, mely mintha az ég esztergályosának kezéből került volna ki. Olyan szép és nagy ez, mint Isztambulban a Szelim szultán dsámijának a kupolája, mert ez is négyszögletű fal fölé van építve, miként az.
- 3./ [A mecsetté alakított Bazilikáról.] A belső kapun bemenne még egy várfal van. Bemenet sötét boltozatok alatt elhaladva, ha egy kissé meggyünk, a Szulejmán szultán dsámijára találunk. Ha ezt a tekintélyes dsámít úgy iparkodnánk leírni, ahogyan láttuk, egy kötetre terjedne az. Valamit mégis írjunk. A régi mesterek közül egy ügyes építőmester minden tehetségét erre az épületre fordítván, olyan munkát létesített, hogy a világon egyetlen régi építőmester sem készített ily művet. Sőt e dsáminak külsején és belsején, ... többfajta ékszerféle kővel kirakott fal van, amelyet a tanult emberek szájtátva bámulnak és szemlélnek. Az itt lévő boltozatok, csiszolt művészi ablakok s rajtuk a ragyogó márványkövek, igen szép, változatos színű festmények, sem nyelvvél el nem beszélhetők, sem tollal le nem írhatók. Egy szóval, e végeken ilyen díszes dsámít nem láttunk!

4./ [Főiskolái (medresze)] A Koránmagyarázók és ulemáknak öt iskolájuk van. Többek között az isteni Eflatunnak [Plátón] a belső várban lévő régi, tudományos főiskolája, melynek hetven, fejedelmi boltozatú és várszerű szobája van. [Valójában I. Nagy Lajos király pécsi egyetemének épületét látta a szerző.] Ezeknek mindegyikében egy-egy fajta építészeti tudomány szerint kidolgozott elrendezés van, melynek leírására hiányos a nyelv s az ékszerszóró tollnak beszédje töredékes. A korábbi időben ebben a főiskolában keletről és nyugatról több tanuló lakott, kik az összes különös és csodálatos tudományokat mestereiktől látván, a tudományokat tökéletesítették, jelenleg azonban e szobácskákban várkatonaság lakik s a lakosokkal szórakozik.

5./ Kolostorai [törökül tekye-i]. Hat kolostora van. Valamennyi között legkiválóbb és legjelesebb a Jakováli Hasszán pasa alapítványát képező Mevlánai Rumi kolostora, mely Irem kertjéhez hasonló rózsaligetben ... fekszik... [Ez a Magyarországon leginkább konyai kerengő dervisekként ismert rend] ... – Külső háremjében hetven-nyolcvan szobácska van, konyhája, éléskamrája és egyéb része is szép és díszes, egészen olomtetejű lévén, erős, nagy kőépület. Ez a kolostor Hasszán pasa dsámijával összefüggésben van, ezért az öt imaidőt végző jó barátai mind a kolostorba jönnek és ott szórakozva vígan vannak. Valamennyi népe remete jellegű, perzsául olvasó, öreg és ifjú emberekből áll. Ennek a kolostornak húszezer piaszter kegyes alapítványa van, ezért imáretjében [népjóléti intézmény] évenként és hónaponként, reggel és este, a jövőmenőknek finom eledelt adnak és sok szegénye van. Szóval Rum (Törökország), Arab és Adsemországban ilyen gyönyörű kolostort nem láttam.”

Szerepek:

- a török utazó
- a szandzsákbég
- oszmán-török adószedők
- dervisek
- fürdőmester
- a keresztény lakosok képviselője

6. csoport: 1950. szeptember. Pécs – Nagyboldogasszony templom altemploma

Ebben a feladatban egy fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljuttassátok a felvonulást, a harcot vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljétek fel az előadásra! Beszéljétek meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat!
- Beszéljétek meg, mennyire sikerült a kapott helyzetet megjeleníteni!

1950. szeptember. Pécs – Nagyboldogasszony templom altemploma

Csonka Ferenc plébános és a fiatalok összejövetele:

Az 1948-ban hivatalosan felszámolt cserkészmozgalom titokban tovább élt. Csonka Ferenc – több paptársához hasonlóan – folytatta a cserkészcsapatok szervezését. Ezt a tevékenységet nevezték katakombacserkészetnek. 1948-50 között a szerzetesek segítségével sikerült fenntartani a működésüket. 1950 augusztusában a szerzetesrendeket felszámolták, a szerzeteseket elhurcolták, elüldözték. Meg kell vitatni a cserkészcsapat jövőjét az új helyzetben: fől számolják-e a cserkészcsapatukat, vagy tovább folytassák, még nagyobb titokban? Hogyan lehet meggyőzni a kételkedőket a folytatásról? Mi adhat okot az aggodalomra?

Forrás:

„Csonka Ferenc (1924–1986) esperesplébános, cserkészvezető. A pécsi 217. számú Keresztény Munkás Ifjú cserkészcsapat tagja. 1948-tól a katakombacserkészlet egyik vezetője.

1954 októberétől a pécs-belvárosi templom káplánja. 1956. november 2-án részt vett a pécsi cserkészkerület újjászervezésében. Az 1961. február 6-án éjjel végzett nagy országos razzia alkalmával őt is letartóztatta az ÁVH. A pécsi rendőrség föld alatti börtönében vallatták. Az 1961. június 7-étől július 27-éig tartó koncepciók perben a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés és az ifjúsági munka miatt ítélték el. A zárt tárgyaláson hatévi börtönbüntetést kapott.”

„A cserkészvezetők a leggyakrabban átmeneti megoldásokat, védelmi mechanizmusokat kezdtek alkalmazni, hogy folytatni tudják munkájukat, de a külvilág, az államrendőrség elől rejtve maradhassanak. Ennek érdekében kezdett előtérbe kerülni például az indián romantika, melyben el tudták rejteni a cserkészszemélyeket. Egy másik jellemző megoldás volt az, hogy sportegyesületekbe, természetjáró körökbe kezdtek szerveződni a volt cserkészvezetők.”

„Az őrsök önvédelemből teljesen elkülönültek egymástól. A vezetők arra törekedtek, hogy a kis létszámú csoportok ne tudjanak egymásról, s így egy esetleges lebukás alkalmával minél kevesebb személy kerülhessen szóba egy kihallgatáson. Egy másik jellegzetes önvédelmi

módszer az volt, hogy a kiscsoportok tagjai indián álnéven szólították egymást (Villámsugár, Szürke Kócsag, Fehér Szarvas, Szürke Farkas, Öreg Sas, Holdsugár...). Gyakran megesett, hogy egymás eredeti nevét nem is tudták, ezzel garantálva biztonságukat.”

Szerepek:

- Csonka Ferenc
- cserkész fiatalok
- új, belépésre hívott fiatalok
- beépült titkosügynök

Tanórai utófeldolgozás

Feladatlap

1. A feladat a középkori magyar történelemhez kapcsolódik. A forrás és ismereteid segítségével válaszold meg az alábbi kérdéseket!

„A Szentháromság, mint oszthatatlan egység nevébe! István, Magyarország királya. Tudja meg minden most élő és ezután élő hívünk, hogy a szent apostoli követ... egyetértésével, valamint az ő és a többi híveink, határőr ispánjaink, ispánjaink, nemkülönben kisebbrangú személyeink jelenlétében elrendeltük a pécsi püspökség megalapítását Isten és az összes szentjei dicsőségére. Bonipetrust tettük meg oda püspöknek. Megállapítottuk és megerősítettük annak kiváltságait és határait. Az első határszakaszt Zemogny kis falutól Tapeon faluig húztuk meg, a másodikat Ozorától [...] Hogy ez a hatalmunkból fakadó nemes cselekedet ... fennmaradjon, az erről készített hártya oklevelünket pecsétünkkel megpecsételtettük. Ha valaki ezen határokat megsérteni merészelné, az annak nyomán fizessen 100 jó minőségű aranyforintot [...] tudja meg, hogy az Isten: az Atya és a Fiú, valamint a Szentlélek, Isten anyja [...] és Szent Péter apostol – az ő tiszteletére alapítottuk az említett püspökséget – örökátka fogja büntetni [...] Kelt szeptember elseje előtt 10 nappal... Történt Győr városában.” /Pécs ezer éve. Szemelvények és források a város történetéből (1009–1962). Történelmi olvasókönyv. Főszerkesztő: Márfi Attila. Pécs, 1996. pp. 21-22./

a. Nevezd meg azt az intézményt, ahol az oklevél szerint a döntés megszületik!

.....

b. Mi az oklevélben rögzített legfontosabb tény?

.....

c. Kit nevez ki püspöknek?

.....

d. Mivel támogatja?

- Nevezd meg a forrás alapján egy elemet!

.....

- Nevezd meg egy további – a forrásban nem említett István korabeli támogatási elemet!

.....

e. Ki lesz a püspökség védőszentje?

.....

2. A feladat a kora újkori történelemhez kapcsolódik. A forrás és ismereteid segítségével válaszold meg az alábbi kérdéseket!

„Ezután Pécs tűnik szemünkbe, várát a magas Mecsek hegy lábánál építették, annak lejtőit és csúcsát hatalmas tölgyek övezik, a pécsi püspök székhelye. Híres a Szent Péter székesegyházáról, [...] A vár alatt az említett hegy lábától dél felé a síkságra lenyúló sem természetes, sem mesterséges védelemmel nem rendelkezik eléggé, ám lakosságának nyájas udvariassága szempontjából sok mást maga mögött hagy; telve van kanonokságokkal [magasabb tisztséget betöltő papok], [...] folyója és vize szűkösen van. Van egy püspöki kert a mondott hegy északi oldalán, ahol a forrás buzog, melynek folyása a város felé haladtában mintegy negyven malmot forgat sorjában. A hegyoldalban más források is törnek elő, ezeket csatornákon bevezetve üdül fel a termékeny földű és jó borban bővelkedő város, hal szűkösen van azokon kívül, melyeket rögtön a fogás után élettelenül szállítanak ide máshonnan.”(Pécs leírása Oláh Miklós Hungaria c. művében, 1536) Pécs ezer éve. Szemelvények és források a város történetéből (1009–1962). Történelmi olvasókönyv. Főszerkesztő: Márfi Attila. Pécs, 1996. pp. 58-59.

a. Milyen gazdasági jellemzőket emel ki a forrás? Karikázd be a két helyes válasz sorszámát!

1. A város jelentős bortermelő vidék a korszakban.
2. A hegy lehetőséget nyújt a bányászatra is a városban élők számára.
3. A városban élő egyháziak jelentős luxusipart tartanak el megrendeléseikkel.
4. A város szép fekvése, székesegyháza sok utazót vonz a városba.
5. A hegyről lefutó patakok vizét a malmok többféle tevékenységhez is tudják hasznosítani, pl. gabona őrlés, bőrművesség stb.

b. Milyen érvekkel magyarázza a szerző, hogy a város védhetetlen? Nevez meg a forrás alapján két elemet!

.....

c. Mi a jelentősége a forrás keletkezése idején a város védelmi hiányosságának?

.....

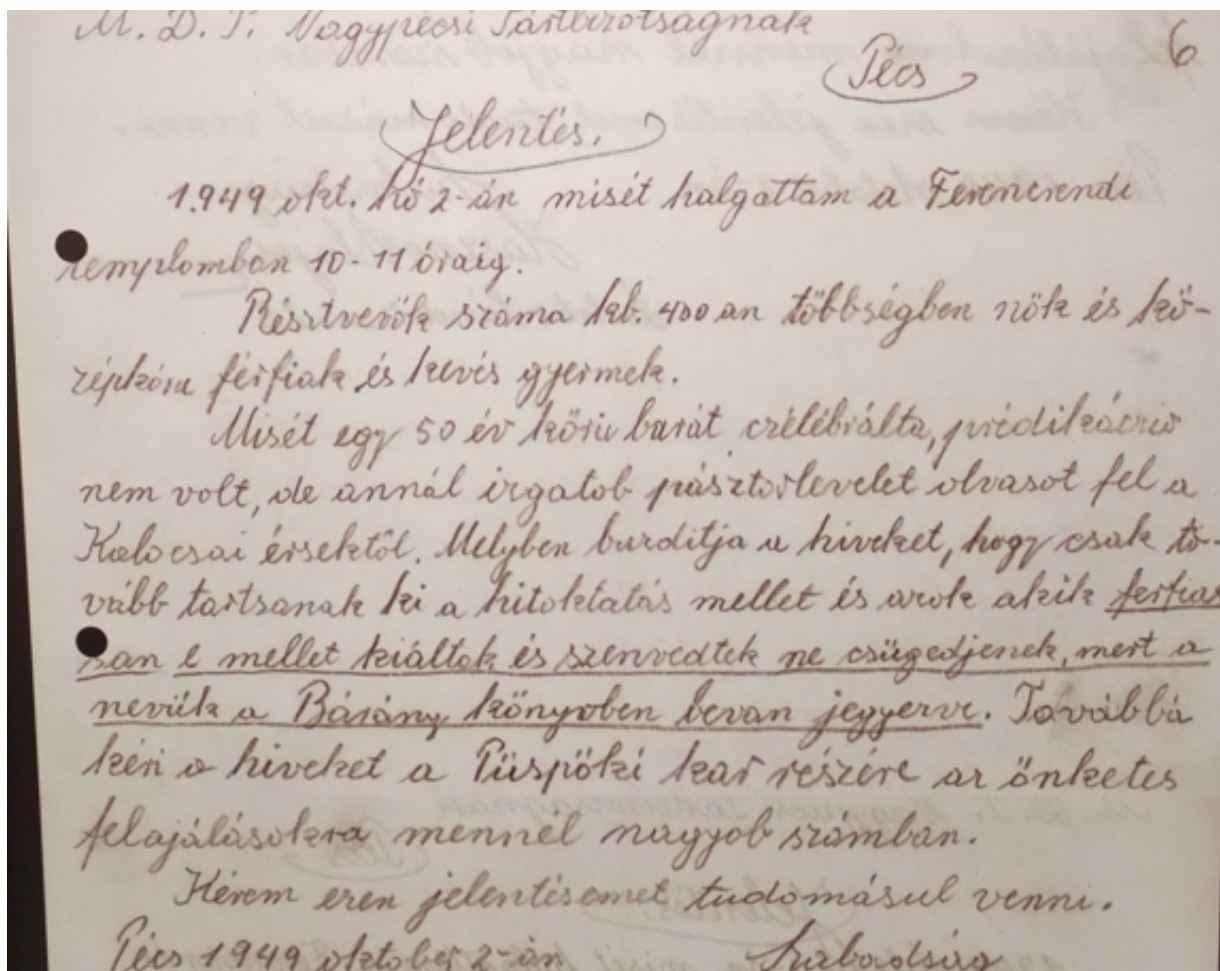
**3. A feladat a középkor és kora újkor művelődéséhez kapcsolódik. A forrás és ismereteid segítségével válaszold meg az alábbi kérdéseket!
Írd a képek betűjeleit a táblázatnak abba a sorába, amelyik igaz a képre! /Egy betűjelet többször is felhasználhatsz, egy betűjel kimarad./**

	Állítások	A képek betűjele
1	A román templomokban lőrészerű ablakok törték át a falakat.	
2	A törökök előszeretettel használták a kupolát a templomépítészetükben.	
3	A középkori román építészet jellemzően dongaboltozatot használt.	
4	A müezzin a minaretből hívta imára a hívőket.	
5	A zömök falak és tornyok a román építészet jellemzői.	
6	A szamárhátíves ablakok jellemzői a hazai iszlám építészetnek.	

4. A feladat a Rákosi-korszakhoz kapcsolódik. A forrás és ismereteid segítségével válaszold meg az alábbi kérdéseket!

- Milyen szervezet számára készült a jelentés a vasárnapi istentiszteletről?
.....
- Mi volt a legfontosabb témája a „pásztorlevélnek” /püspöki körlevél/ a jelentés szerint?
.....
- A fenti témát mi tette különösen fontossá éppen 1949-ben?
.....
- A jelentés 1949. október 2-án íródott, miért a kalocsai érsek és nem az esztergomi írt körlevelet?
.....
- Ki volt az esztergomi érsek ekkor?
.....
- Ki volt a kalocsai érsek ekkor?
.....
- Az idézett pásztorlevél további nehézségekre is utal. Nevez meg egyet a korszakból!
.....